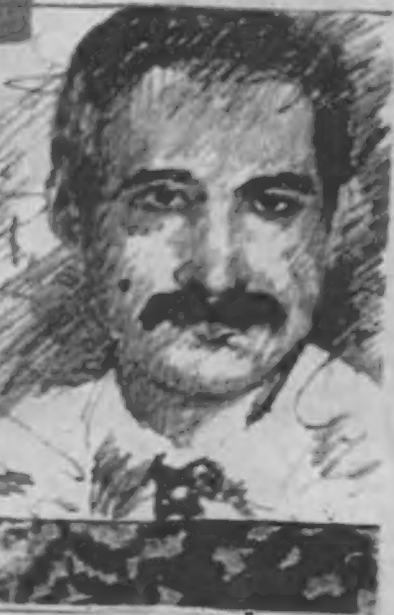

کہ مال مہر و ناخی میثرو

نیگاری : وہابی رہنمول

دینک نیکی روز شنبه و پنجشنبه هر روزه ای که بخت بر او باشد
هر گاه چاپ و پخش سر دم هر یک است

كه‌مال مه‌زه‌ری زاناو

میژووووس

من لوعو ئازادییم

که لومە ی خوی ده‌کا

14/ شوباتی 1937 له‌ناغجەری سەر به‌پاریزگای کەرکوک له‌دایک بسووه، له‌سەڵێمانی خوێندنی سەرەتایی و ئامۆزای و دوا ئامۆزای ته‌واو کردووه.

به‌کەڵێوی سەسی له‌میژوو به‌پله‌ی شه‌ره‌ف سەالی 1959 له‌زانکۆی به‌غدا وهرگرتووه.

سەالی 1960 چۆته‌ روسیا و له‌په‌یمانگای وۆرهبه‌لاتناسی سەر به‌نه‌کادیمايی زانسته‌کانی سۆشیاڵ پله‌ی دکتۆرای سەالی 1963 وهرگرتووه و سەالی 1969 دکتۆرای ئاوک (D. S. C.) ی له‌ هه‌مان په‌یمانگا وهرگرتووه. به‌کەم کوردی به‌کەم عێراقی و هه‌روه‌ها له‌وێ به‌لاتیش به‌کەم کەس بسووه ئێه‌ بیرونامیه‌ وهرگرت.

له‌ئێوان دیپلۆمی 1959 و ئازاری 1960 هه‌م‌وێستانێ قۆنگه‌ی دوا‌ئا‌وه‌ندی یوووه‌ له‌ له‌م‌وێ 1970 یه‌شوه‌ تانیسته‌ هه‌م‌وێستانێ به‌شی میژوو له‌کۆلیژی ئادابی زانکۆی به‌غدا.

له‌هه‌تیوان 1971 1975 له‌میژواری گه‌شی کۆلیژی زانیاری کورد بوو. کتێبه‌کانی:

- کوردستان له‌سه‌نگه‌کانی شه‌ری به‌کەمێ جیهاندا (به‌غدا- 1975).
چاپی دوهم: سه‌ها‌یاد- ئێران (1981)
- ئێگه‌یه‌شتنی راستی و شوێنی له‌وێ ئامه‌م‌ووس کوردیدا (به‌غدا- 1978)

2- Veliki i Oktiabr i Osvoboditel'naya Borba Narodov Blijnevo i Srednevo Vostoka (Sovmestno, Izd. Acad. Nauka, Baku, 1967).

3- Natsionalno-Osvoboditel'noe Dvijenie v Irakskom Kurdistane v 1918-1958 gg., Izd. Nauka, Moscow, 1969 (Aft. Dok. Diss.).

4- Formirovanie Rabochevo Classa stran Azii i Afriki (Sovmestno), Izd. Nauka, Moscow, 1971.

کتێبه‌کانی به‌زمانی ئینگلیزی:
1- Annazids (Banu Annaz), Encyclopedia Iranica

- النهضة (النهضة الأوروبية) (به‌غدا 1979)

- الطبقة العاملة العراقية التكوين و بدايات التحرك (به‌غدا 1984)
- ميكافيللي والميكافيلليه (به‌غدا 1984)

- دراسات في تاريخ ايران الحديث والمعاصر (به‌غدا 1985)
- موجز تاريخ اوروش الحديث (له‌ئێس چاپدایه‌)

- مذكرات احمد مختار بابان آخر رئيس وزراء عراق في العهد الملكي (ناماده‌یه یۆ چاپ)

کتێبه‌کانی به‌زمانی روسی:
1- Natsionalno-Osvoboditel'noe Dvijenie v Irakskom Kurdistane (1918-1932), Izd. Acad. Nauk, Baku, 1967.

- شافه‌ت له‌میژوودا (به‌غدا 1981). چاپی دوهم: سوون 1986.

- میژوو: کورته‌ یاسینی زانستی میژوو و کورد- و میژوو (به‌غدا- 1983)

- رێنیه‌ناس (به‌غدا 1984).

- چه‌ند لایه‌ریه‌ک له‌میژووی گه‌لی کورد (به‌غدا 1985 و چاپی دوهم: ستۆک‌هۆلم 1991)

- چینی کوریکارانی عێراق (به‌غدا 1985)

- میژووی سه‌ها‌یاد (ناماده‌یه یۆ چاپ)

- ثورة العشرين في الاستشراق السوفيتي (به‌غدا 1977)

- اضمواء على قضایا دولیه فی الشرق الاوسط (به‌غدا 1978)

- دور الشعب الكردي في ثورة العشرين العراقية (به‌غدا 1978)

بەپەن ئى دىۋانەل كەلە كۆڭلارنى
 "رەنگىن" دا بۆلۈڭرەۋەتەۋە پەلەي
 "ئەلەم" نى ۋەزگەرتەۋە
 خاۋەرنى كىتەپخانىسى ۋەزىپىنىكى
 دەۋلەت مەندەۋ ئىستىلا ئەپەندە
 دەرى

مىژۋى ئۇۋىسى غىراقى بىناۋىلىك
 عبدالباقى خەسەنى دەربارى كىتەپى
 "كۆڭۈل سەتەن" لەسەلەگەش شەپى
 يەكەنى جىپاندا "دەلەن"
 ۋەكە مىژۋى ئۇۋىسىنىك زۆر
 شاگەشكەپۇم ئەپەرامبەرى ئەۋ
 ھەمەۋ زانىبارى ئەۋ ھەمەۋ
 سەلىقە ئەۋ كىتەپدا ھەمەۋ، كە
 ھاۋتەي نىيە لەسەرجاۋەكەش تەرى
 ھەمەۋى ۋە جىپاندا.

تەننىستە سەپەرەشتى نىزىكەي
 (40) ئامەي دىكتۇراۋ ھاجىستەرى
 كىرەپۇر، ھەمەۋە ۋەكە ئەندام
 گەتۇڭۇ (60) پەشيان پەشدارپۇرە
 كەمال مەزھەر پەزى ۋەپە، ئەۋەي
 كۆۈل پەزەۋەپەش دەپەلە خۇزەشە
 ئۇۋىستۇكرەتە ئەلەكان قەچ، بەلگە
 چىنە كۆۈلەپەتەيەكەش ئاۋەپەست
 ۋەخەۋەرەۋەن لەگەپەنەن
 لىكۆلەشەۋەكەش دە، ئاخى مىژۋى
 دەخۇتەپەتەۋە نەك تۇتۇۋال.

پەشدارى لەچەنەندەن كۆنگەرە
 كۆۋۈشەۋە كۆڭرى زانىستى دا
 كىرەۋە لەۋالە گىرەگەتەنەن:
 - كۆنگەرە ئىۋەدەۋەتەي پەش
 مىژۋى: لەپەندە ئازارى 1973
 - كۆنگەرە رۇڭەۋەتەنەنەسە
 ئىۋەدەۋەتەي ئەپەرىس، تەمەۋى
 1973 ۋەلەۋى لىكۆلەشەۋەپەكەي
 پەشكەشكەش كەدە "دەپەپەزەي"
 گىرەگەتەكەش لىكۆلەشەۋە ئە
 مىژۋى كۆرۈدە ۋەزگەكەش
 كۆڭرى زانىبارى كۆرە.
 - كۆڭرى "كىتەپەي كۆلەشە
 ئەفرىقىا" تۇنەن جۆزەپەۋى 1985
 لەۋى لىكۆلەشەۋەپەكەش خۇتەدەۋە
 "سەپەرەپەدەرى ۋەزگەكەش كۆرەن بە
 كۆلەشە".

- كۆنگەرە كۆرۈدە شەپەر
 شەپەرەكان لەكۆرەسەقان داۋ كۆرە
 لەشەرەكاندا - سەپەرەپەزەي
 ئەپەلەۋى 1996.
 - كۆڭرى پەپەۋەندەي ئىۋان ھەمەۋ
 ۋە ئىۋان لەپەۋەشە ئەپەلەۋى 1995.
 چەندەن خەۋەتەي رەزەلەشەپەي پەش
 پەخشەرەۋە ئەپەرامبەرى ھەلەكەش
 لەۋەپەزەي زانىستى مىژۋەدە.

- الجولەپەسەۋەلە، مىژۋىسەكەي
 الاكەسەلە ھەفەدە مىپەپەشە
 (لەۋەپەسەپەۋە پەش ھەمەۋى 1973)
 - شەپەرەپەلەۋە، خەۋەلە
 الاقشەۋە پەش كۆرە (لەۋەپەسەپەۋە پەش
 ھەمەۋى 1977، چاپى دۋەۋە:
 1984)

- زەپەرەلە 200 لىكۆلەشەۋەۋە
 ۋەتەن ئە رۇزنامەۋە گۇۋەرەكەشدا
 بۆلۈكەۋەتەۋە ۋەكە:
 كۆڭرى زانىبارى كۆرەۋە رۇشەنەپەي
 ئەۋى ۋە پەلەسەۋە گەۋەن ۋە رۇزى
 كۆرەستەن ۋە ھاۋەكەي
 پەپەپەتەي (تەلەۋە)، تۆۋەن، پەپەن.
 رەنگەن، اناۋى غەپەپە، ئۇقۇقە،
 ھەۋەكە، ئۇقۇقە جەپەپە، پەپەسەتە
 قەش تەلەۋە ۋەلەۋە، ئاسەپە ۋە
 ئەپەپەپەپە ئەپەپە، بۆلۈكەۋەتەۋە
 پەشەكەي پەش دەپەپەن كىتەپ
 ئۇۋەپەۋە پەشەپەن لىكۆلەشەۋە ۋە
 كىتەپەي زانىستى داچۆتەۋەۋە
 ھەلەسەكەدەۋەن گىرەگەتەنەن:

- شەپەرەپەشە پەپەپەپە
 - پەپەن، سەۋەن، بۆتەن.
 - ھەۋەكە، ئەپەپەپەپە
 ھەۋەكەپەم قەسەدە.
 - پەپەشەكەشە فۇۋاد ھەۋە.

Vol. II, London, Boston and
 Henoley, 1985.

2- Kurdistan During The
 First World War, Saqi
 Books, London, 1991.

كىتەپەكەش پەزەمەنى ئۇرۇقە:

1- Prof. M.A.Hasretyan, Dr.
 Kamal M. Ahmad, M. Ciwan,
 1925, Kurt Ayaklanmasi
 (Sheyh Sait Hareketi),
 Uppsala, 1985.

2- Birinci Dunya Savashi
 Yillarinda Kurdistan ve
 Ermeni Soykrimi,
 Stockholm, 1986.

كىتەپەكەش پەزەمەنى ھەمەۋە:

1- Les Kurdes et genocide
 des Armeniens, traduit du
 Kurde par Halkawi Hakim
 (Sous Presse).

كىتەپەكەش پەزەمەنى ھەمەۋە:

- ھاۋەتەي قەپەم سەل 1925

كۆرەستەن تەركەپە، ھەپە (پەپەپە)
 (1989)

- ئەن دەۋەلە تەلەۋە (مەتەۋە)

تەلەۋە ۋە ھەۋەكە (سەۋەد 1994
 ۋەزگەتەنەكەش:

لەۋەستەۋە پەش شەپەرەپەي كۆرەي ئازەرى دىۋەش شەپەرەپە ۋە (پەۋەكە خەۋە) كەلەمەي دۋەتۇرەكەي دەپەپەزەي، پەۋەپەسەۋە كۆرەۋەپە، كەمال مەزھەرە،
 دۋەتۇرەپەپەشە تەلەۋە، سەلە 1964 لەشەرەۋە.

له‌استیقا، شووی تاخه‌ی گورد
 بـهـیـن وه‌زیـتی، تـرمـهـندا له‌زیـتی
 کردیو، تـه‌ناـهـت ژۆی له‌وش ژیاـتـر
 بـوـی، که بهـیـن وه‌زیـتی، گوردوه
 بهـیـن یـوـی بهـیـان، لهـم یاره‌یهـوه
 ژۆی و فیش یاره‌یه‌یه‌کی ژۆی ناغا
 گوردیه‌ی ده‌دا، به‌ تکیبه‌تی شووی
 که سولتان عه‌بدولاحمید به‌ناشکا
 ها‌تی، ده‌دان و چاوی له‌ و تـرمـه
 تـه‌زیه‌ان به‌ و فـه‌کـشی و تـه‌ناـهـت
 یاره‌یه‌ی هـه‌خـتی و مه‌مه‌ویشی
 ده‌دان به‌ ژۆی شووی ژۆی و ژا‌ی
 تـرمـه‌نه‌کان زه‌وت به‌کـن، جیاوا‌ی
 شایه‌یه‌ش، واته‌ (که‌ فـه‌کـش) یـا
 تـرمـه‌نه‌کان، به‌وه‌ده‌ی، تـرمـه‌ستی
 ژۆی له‌واتی تـرمـه‌ژ کردیو
 له‌مه‌ندێ ناوچه‌دا کۆیلا‌یه‌ی
 به‌سته‌فیه‌یه‌ هـه‌یه‌، وه‌ژ ژـه‌ر
 تـرمـه‌نه‌کان به‌ناوای تاخاکاشوه
 نووسرا‌یه‌وه، وه‌ک کۆیله‌ نه‌که‌زان
 به‌وه‌ژ شو‌ران، که‌ه‌نا‌یه‌ی ف
 که‌ره‌یله‌سکی که‌ جاره‌های جابر
 له‌ هـه‌ی یه‌که‌م و له‌ سه‌له‌کاتی
 شه‌رده‌ به‌ ژۆر ناوچه‌ی تـرمـه‌یه‌یان
 گورد، سـتا‌نه‌دا، گه‌راوه‌ و به‌ چاوی
 خۆی باری قورسی ژا‌ی تـرمـه‌ن و
 ژۆر لاریی بـه‌ شه‌ده‌ژدی تـرمـه‌یه‌کی
 گوردی بـیه‌وه، نووسه‌وه‌یه‌ی به‌ی؛
 (تـرمـه‌سته‌ی له‌ ژۆی کوردانه‌ ده‌یا،
 وه‌ک کۆیله‌ نه‌که‌زان و به‌وه‌ژ ژـه‌ر؛
 ده‌یه‌ کار به‌ تـرمـه‌یه‌کی گورد به‌کـت
 و قات به‌ یه‌یه‌یا شه‌ده‌ات ژا‌ده‌ی
 له‌ سۆنیه‌کده‌ هـه‌یه‌، هـه‌رچیه‌
 کۆیلا‌یه‌ی ژۆر تـرمـه‌یه‌یه‌ی بـه‌ی
 له‌ یاره‌وه‌ بـه‌وه‌ ژۆیانه‌کی (شایه‌ی)

[illegible]

بی‌گوشی‌ان می‌باشد
لیکولینه و بی‌گوشی را نسبت به یانه‌ی
می‌دهند بی‌توانی و در غرض از
بهره‌دهی شوری و غیره و توندا
می‌نویسند و به‌جای آوردنی نام دور
لایه‌ی می‌باشد و آنکه شو می‌باشد
در غرض از گردیدن لایه‌ی تریک
توانی لایه‌ی لیکو دور به‌خستند و
به‌جای آوردنی لایه‌ی لایه‌ی لایه‌ی
شیمیکی تریک کانی لی‌کولینه‌ی
دوری خود که کوشتاری لایه‌ی
می‌نویسند؛ چوکه را راستند؛ چوکه
بهره‌دهی و در توندا بی‌گوشی
دوگوشی کانی و بی‌گوشی کانی
کوشتاری تا راندیت بی‌گوشی
کوشتاری بی‌گوشی نام مسدود می‌باشد
که سال‌گانی شوری بی‌گوشی
می‌باشد که گیش به‌زترین بی‌گوشی
به‌بهره‌دهی می‌نویسند و دور می‌باشد

هیچ نماند، چونکه کورد زیاد له
 پیوست و واقع تانیا سازگار و
 له کوشتارانه تا وادیک بونته
 هوی پزاندنی شای له شور و پا ده
 زورکی له نو نویسه
 پزنگاو یانه یاسی ((خوینژو))
 و ((چنگه کسری)) و ((له نویسی))
 کوربان کوروه هم مسلمانیه
 کاری نه کردونه، نویش چونکه
 تاروه کو نیسته به شه وایی
 نه خواره له قالد و چور پیوه
 راسته بینه، خوینوه، بونکا و
 لیزده به پیی تانیا یایه
 یی ده مین.

ئەرمېنىيىي رۇڭمەلەت ھەركە
يەو بە بېشىڭ لە رووسىيە، لە
ئەرمېنىيە رۇڭمەلەت ۋە بېشكۇ
ھەم بە بېشكەكلى قىرى دەولەتلى
غوسمانى زياتەر كەوتە پېشكەوتۇن
كەشەكەردىن. خەمەش ئاڭرىكى رۇڭ
ئاسايىرى بول- ھەمەلەي كەشەكەردىن
پېشكەكوتۇن لە ئۆر سەيىدە
دەولەتلىكى ئەوروپا پەيدا زياتەر بول
ەك لە ئۆر سەيىدە دەولەتلىكى
ئاسايىرىق ئاڭرىكوتۇدە (ئاسىيە
ئەمەل كەتپۇرى لە بەشە ئەرمېنىيە
خەتەر ئاتەر كەوتە سەرىيەرى
پېشكەكوتۇن (17). مەن ئەم بەشە رۇڭ
خەتەر لە ئەرمېنىيە رۇڭمەلەت
تەڭمەل يەزىرى سەرمەيەلەرى بول
لە پەناغەنە كۆمەنگەكەيدە
پەيەمەندىلى ۋەچىن ۋەدەستەن ئىۋى
سەربان ھەلەدە، بەتەپەستە چۈتەك
كەشكۇتۇك ۋە پېشەسەيلىش ھەركە
لەنەنجامە ھەمەلەتەر كەوتەنە
كەشە كەردىن بۆمۈشۈنە لەمەلەرى
دەسەلدەنە مەيلى 1880 ھەم تە
سەيلى (1890) ھەرىسى مى لە
ئەرمېنىيە رۇڭمەلەت پېشە جارى

نیو زیلندی گردو له ماوهی شاندهسالی دها توره د شش جاری نو زیادی د مرهمی کوژنیاک له امریکایی که دها دهورویری چل نموده زیادی گردو لکفل شماری ترسینید د پوری کرده گلیک پزاری نه دهورو پیشمسازیس قوماشی لوکشی ژور په خوریا پش کورت له پوی اکرگرشوه درای شومو له خورزیانی سالی ۱۸۴۹ د حاکمیتی یروانی داهنیا بهزی دیان د محوری شمران گلیک له جاران باشتی یو.

[illegible]

پروسیا اش له لایمې خویږه
درېږیس نه کړه، چاوی ته ماڅی

[illegible]

شماره دولته بوسطن و بس
سهره بخیریه سول یهون و
سهره بوندی لهگهل زور لایهه
بهست
- هم جوره هترسی جیابووه و
لکس جوتی شرمیشای بوزاواش
پیدا یو. قهره بوزاواش
سومانی زور بهه یکهان بون،
بهقایسه دیوان سهوی گهله
گایرفکای تری ژور لهستان یه
هولای یه له شجایی خدای
حقان و به هوی یاریده له
گهره گاهه و تالی یه خولان
هولمکی دواکه و دیوان رگار بکه
بهلام شوان افرسیان لهست
هرنگرت و لهراستگدا شاماده
هرگرتی ناودره سه دیوان
که له یاری جابا گزینی باری
ترمن و نه هیشتی چله سادته
و زلم و زوری لهستی و شایشی
بهره یه ده گهسته سهره و
تکرده سهره یگی تود و تیر
لهجاریان بهرامیان. نه سهره
لهسره یه قهرمانه وایی سولان
بههولکله میدی دوهه (1876-
1909) به جاریک زور و داشکرا
یسور خولویا قلاچوکر
ترمن کنجوره کله سولان
عیدو لهسه میدوه. به تالیاتی
خو و دهسته و تیره کس
کرده یه روهی سهره کس
سیاستی دهولت. هر لهبر له
چند دهه یگی تر بسور سولان
عیدو لهسه میدی دهولت ناوچه
هرمن یه تالی بسور سهره
روسیا به سولان یهتن. زوری
شاییل سولان کله
قلاچوکر ترمن یه شوان.
یکم کوشتری افرانه له شاپ
شولی سالی 1894 له ناوچه
ساسن روی له کاتیک سهره
جادره و دهسته یگی کله
کشی گهره و چوت و ژن و پیای
له ناوچه یه له یه تالی کله
(40) گوندان کاول کهره و
دهر یه یه ده سولان کس
کوش، به یه یه کله یه
کوشتری ترمن یه کس
بهلام کوشتری به جهره یه
بور له لهولی سالی 1895 دا له
پایه هت. له شاری نهسته یه
پیاره کشی سولان کله یه
هرمن و زهره یگی ترمن یه
کوشتری گهلیان له به یه
تود کورن. جیجا کوشتر
شماره کشی شرمیشای
بوزاواش له شاری له
تیا دهولت. هر یه زور و
هرمن و وان و یه
کله یه ترمن یه شاری
شهره یه کله ده یه
شهره یه کله ده یه

[illegible]

اسم و ژیرکوتانسه "بدوزنسه" و کمیش له روزانده وک نهمین بئ شه کاره دهستی شهده: بزم جوهر قوایلیکی نویی بیکار رمن و تمسکینی بی هاوت له گوشتاری شهمن دهستی پی کورده: گوشتاری شهمن چاره نه بهاری سالنی 1915 ده دهستی پی کورده و سالی داهاتور کوتایی بی سات. شهمن چهند خونه بیکانی زور گهمی کارساته مکی درا قوایلی کورده.

دستاره بوی، در دهگه کانیش نه ده
 نمره نه کانیان جیا در گردوه و یک
 لندوی یک نه دیا نادر نه لای
 قصابه کان، قصابه که به
 نمره نه یکی دهگوت: ملت در ریز
 که، دوی شهوی ملی در ریز دهگوت
 دهک مهر سهری دهری."

[illegible]

[illegible][illegible][illegible]

خوبه‌جی گردنی کاری وا و
هزیت گردنی کورد دامنه‌ی تیرابوو.
تورنونه زو‌یسی گوشته‌ره‌کائی
ایار به‌رگه له جاری یانگمه گردانی
دهستلی لور سوارانه یور شه
بهره‌ی بیه‌ی بۆ‌لو مه‌یسه تیرانه
فناو شاروه، اوکستاری دوه‌مدا
کاریده‌مصلان به تاشکرا ولیمه
اوی نرمنه‌مکان خوربان هانی لور
سوارانه‌ایان ددا یگوسنه گیانی
فرمانه‌کشی سرزروم ییارم
بهره‌ی خا قوره خورده‌انانه کیم
لجیو، بدلام یو‌یوسه‌ی به‌شداری
سوارهی حیددی یورک خورگایگی
لجیو سیرایزلی، وکه به‌شداری
تیشکور جاتیرنه‌کان له قلمه بیلر
قش و به‌شداری کورد، بکسر
چر کورده‌یسی و اوکوتوری
ماره‌یه‌ک لوربه‌یگیش دوری
لورده‌ا دپینی شایه‌ی باسه
سوارانه‌ی سوارهی حیددی و
ماره‌یه‌ک تاشکرا لوربه‌ی کور
گوشته‌ره‌کائی ماره‌یه‌ی باسه‌ل
لورانی یور پرکرتسی گیانی
خوربان و یورکرتسی زوی واری
لجیو یوربه‌ی خاوره‌کی کورد
صکرت لایالی تیراهیم یگ تازیک
به‌یانیو رزگارکرتوه ماره‌یه‌کی
یور لورنه‌ی لای‌خوی شاروتی
لورانی کوردی کمال و پسه‌ل و
سوارانه‌ی لوروت‌توردن
نیجایه‌ی لوروت‌ت و دشت و دره‌ی
یور تازیکی تر تا‌گاکان دهستلی
پسه‌ل زوی شرمه‌نه کورلارو
راغی، و فکانه، و کورت، و پیش
وایش بق نه‌ی هان دودان و جاری
وایش بود یازیدنی داوون نیجیسا
پایلیت سار پایلیکی زور گرسک،
یامی سورتوتی تکه‌ی زوی کورد و
شرمن کده‌یو له یورلیسی
دولاتی عوسمانییدا بیته‌ی هوی
به‌گه‌ستی و نریست کورت‌لوروی
نور و گله‌ک شور کورت‌لورویان
له‌یته، بدلامه‌ی هه‌نیک حلی
هوی تار له‌یک کورت‌یللیسی پیاره
سیاسی، به‌یاتی هور و دوت
لور و دلی کاریده‌مصلان کارکی
وایان کسره‌ی توری دوه‌یسه‌کی
نمونه‌ی لک‌نولان شرمه‌ن و کوردی
راوسیدنا زور به‌یادت یه‌وروتی
لور و لایان

10

[illegible][illegible][illegible]

دېسان دنگر هر له لوريزه
اسپري مېسده بگين نمره به
شاعني تي دنگين و بړو دنگين
په ميشک له گوربه بېشارگان
لږو کوشتارانو بس زړي
کاربه دستان پانمان بس شو کاره
پته نړوه ايزوا دتوانين گزيک
د وښووه له سمرچاوه ي گزيک
جيانا زويه يو زړون کرندوي له
مسکله به بېنيښور رسته کوردي
شاکار و هارو مېوز لکواو
پزيتي ول مسر دواگو تووير
خوښان حزين دنگر له کلائي
هر مېتد بېشاردين بېلا
کاربه دستان نمره راښي نهوون
چولنگ لهوان کوشتيان لور چله
کولانه دويست نينجا تان
نېنه سمرخان دانسي
په گوردگان له اهرمن لمار
بېر، کچي کورته کولانه
نورک له کوشتيان نه هره سوي پيگه
د کاربه دستان گورگاني شاري
پوش له کاتي کوشتاري په کدا
زور کوردي سکار دپوزاتي که
نهوان لورماني موشان و ميري جي
بيجي ننگن و جار و بار نه ميان
زهر نه مېتد کاني خزان راهه گيانه
زور جايش سواروي حميدي
پاژو زکاتي ساربه ميري بس
پاريدې شوپ و لښکر هيچان
پنه دنگر له مېووي خرابي نړوه
بجو که کاربه دستان له زور ناوچه
حېسه گوردگان به هر دوا که
چته و پناور خوښان شيان زور
کوشتي و تانني نه ميان پيژ
دنگر به نرځي (لار) گورديان
نم کاره سي پروختي به له مېووي
قوانمکاسي کوشتاري نه مېتد
پروې دوه وول ماموسه ستا
دولعه زيز يامونکي باسي دنگر له
زور ناوچه ي تيريدوه حميديان
دپينا و دواي تويي وچل و برگي
کوريان ي له بېر دنگر دستانه
تکست دويانزارنه شاري ونگ
شکر زېړوم و پېر بکر سکاښي
کوشتاري دپېر کدا له مېتد
ناوچه ميري سمر بازيش به جني
کوريو دنگر

دواي نهوي حېس و پناو
خپراي و سواروي حميدي
کونه کولونه نينجا کاربه دستان
بگيني دنگر ته هاندنيان و
پارنيان به مېلند دنگر
و نوسا به پريان نه مېتد گوياني
هرمن ژماره يک لهو نه مېتدني
له ميان به پناوي خويان ديوه له
رېس گيانه تويوسويان دځين
(پيژ نهوي هېچ نه سنييت که مېک
بيانور يو کوشتارگان مېوز نه و
هر يکو راهي ش خله کنگر زياتو
دپيژ نهوي هان دواي کاربه دستان
بکر و لکات و دواي کوشتارگان
گنيک دتوانيان پيژ نه مېتدگان
دويست دنگر و له مېووي
زياتي به باضي دويان له قلم
(دنگر)

[illegible][illegible]

گورده‌کاني موزي محمده داغا په چاگواره بزره‌نگاري سه‌ره‌رازو چاگواره‌کاني نيسري ساترون و رنگمپان لاندون نرمنه‌مکان بگوښنومره هر لور ناميه‌دا نوروسته راوه‌اړ خويان واته‌سه گورده‌کاني موزي محمده‌داغه (م) له لعل لومندا گډه بدست پرستي يوه ديدان‌لاندو هوا پارچه ناپين لکه‌ل نرمنه‌کانده ده‌گرده يوه پوهنځي و کله‌په‌ل خويان بؤ ده‌په‌په‌ريش

دواي تملوي بوونسي شه‌په‌ريش له‌لور تاوچي گورستان پنا‌په‌ريش ديوون دوزداوتوه هي دواي بوسني مومبسي (م‌سوروس) په‌په‌رويه‌کي کم چند نوښتورتي کورده چوتنه اي نيگليره‌کي له حباب و تاسميکي تلمه‌پتايان بؤ بدوت لپاره‌يي له لور تلمه‌ناموره کمدالده‌پان دايوون له ناميه‌دا توتون (گگمگودو خيزه‌کاشانده 650 نرمنه‌يي هن زوږه‌پان طاقت و مندالي هاري‌تکاني دايوون پته 3800 کسميان لايه نينه‌په‌رواي چور سال له‌ماته‌مان يانده‌وه درناگمپ نه‌ي نانه‌يي پمار د ون په فيو سرات

نورمه‌دا تانداريس‌په 6800 نه‌مپي تر لمر او خيوه‌تي موزه دوسته‌کاشانده هه‌که له بوره هه‌تن و ټور لمرنومه دودر ديوکه بيه‌وه کيرانه پياوړي (مهمته) هر لور ناميه‌دا لاندو کورده‌انه ناماده‌يي تملوي خويان نيشان داوه بؤ هم‌وو چوزه ياربېده‌کي نيويست بؤ لورنوترو گورگنره‌يي نرمنه‌ه اړواکانه بؤ هه‌دان نرمنه‌يي له چوزه تارچکاني کوربستاني عزيز و کيرتايان گزديوه په‌ناکه و پياوړي شيان و دوا ټوږي خويان

دپه‌په‌ريش کړيدو

در مرفهه‌سكانيان اهدا. تلامذات
 كار به دستي واش هاندكوت كه
 به شاكرا فرمانه كاشي ميريان له
 ياره ي قه لچوكر دني در مرفهه
 چو بچي ندمد كرد يسا فيليان
 دوزخووه يژ زگار در نسي
 بشيگانان له سندنك نار چش
 فرمانش و هوزي مهرب يارده ي
 همه چوريان پيشكش به در مرفه
 لغو ماوكان دمكرد. نور جارش
 ك كور و چ لوماني در ندمد
 زگار گردي در مرفه كان يارده
 دانيان قورشي سزي ايريسي
 دهات: خويده يژ ديك يارايه
 كه لاهنگري نريك كهوتره و
 به كرتني كورد در مرفه نوا
 بوسوي دور سمره نگو م دكرا
 هوز و پياو كاني نوشي
 سمره نگو دنيان لوم چورده
 يارده هاركا يارده چك لودي
 لاهري پر شانازين دور دياري
 خوشيان له نريك كهوتره ي
 بويوزي كورد در مرفه دني كه
 لگل تمارو موني در مرفه ي كه م
 جيهاندا سمره تاي رهرتي به
 تلاميظ لوم نيك كهوتره هيددا
 له ننيان بلغوز و نوبار پاشاي
 نوينري در مرفه و شريف پاشاي
 نوينري كورده له كوگردي ماشي
 سني كرا لار شاك صافراستان
 قسيميكي جوان به چيبي لماره ي
 دم نيك كهوتره هيدده يژ هاتوره
 صافراستان دنيان.

راکتشن که فیزیک‌ی نابینا به
گورستان‌های نوزادانم و جنگی
شاید و باقی بزرگان و ناس
خوددواری باقی بزرگان و ناس
زوی به نام زانایان که هست
خرم‌توئی که در همین راست بزرگ
شاید و درستی باقیان به
پیش‌شناسی ژانی و تاکتیک‌ی گدا
مهر، حاجی قادر لاری که گور و
دنیای تری و کمان برده‌ی
پرشانی که فیزیک‌ی بزرگ
بنا به فیزیک‌ی بزرگ
بنا به فیزیک‌ی بزرگ

دوای گرانوهری لهکاتنګی ناسګی
میژوړی گلته کهید انور ههمو
بایه خدی بکاري رږژنامونوسی دا
په چچن نهری دهرخان پاشاو
کودنی جمیل پاشا چایمینی یانی
خسنبوه سهر لمرکه گاتی خبایانی
یوچانی رږژانه یان.

له هغه لهکگل پرده ساندنی
خبایانی تختو زهیر رږژوینوسی
لفشارنی زلمو رږژی خوشمانی
لچارو چسپه بوونی
رږژنامونوسی وک کارنګی کاربگر
لسمو ههمو راومینګی کوردا
رږژګیان بډ پید بوونی
رږژنامونوسی کورنی خوش کرد
بهمو یه موری ژمینی خوینسره
سولتان عهبدولحمیدنی دوهوهره
دواصهری لهادیک مونی کورنی

در چرونی "گورستان"ی که قاضی
کربوه برای نوید یو سال (سال)
۱۹۱۷، در نزدیکی یک جرمه
همان پاسی میخانه کایوه:
سال ۱۸۹۵ که قاضی رفته‌ای
"گورستان" چرونی، بواسطه
جنگ نیست کربوه به
بلوریدمونی، نم در ژانویه
گوریک که معصیتی گوری
بدرماتی تاویل بو نری کرد.
بیاره له توریک بلوریدمونی
قلمبر "نوبادری" همان روز
گورناسی نوید پاسی سال
بهریوئی "گورستان" بیان
بهریوئی کربوه به
فرماندهای نوید یو کربوه به
هریوئی "گورستان" نویسمه
بدلن. نهستان بهرمانی کور
مکاو خرمیان بهرمانی کور
نم رفته‌ایان بهرمانی کور
بروه نورگانی درون مکون شاکر
حصبایش در چرونی
"گورستان" بهرمانی کور
لژمانی نویی بهرمانی کور
بهرمانی کور

شائاری لىم رۇڭنامىسىمىز بىلەن
بىرچاۋ - يىڭمىيەن قەلەمىسىمىز
بىر تەرىپىمىز كەڭ خەلپىمىز خەلپىمىز
بىر تەرىپىمىز بىلەن بىر تەرىپىمىز
دوڭمىز توۋەن سۆلەنمىز توۋەنمىز
كۆتۈرۈپ سۆلەنمىز نۆۋەت بىلەن
"سۆلەنمىز" سۆلەنمىز "سۆلەنمىز"
جەڭدە بىلەن سۆلەنمىز كۆرۈپ دۆلەتتە.

بهمان چش "گوردستان" به
نویسنده تکیه شده "سوارده
محمودی" و مضمونی سازاوردی
داستانهایی هاستهنگامه کافیه
شماره یکی زور له سهرهک هورانی
کورد ره شـ _____ بهنکیان
بمیلادی دهمزلهش نویسنده تکیه شده
هنگامه و سوارده هاستهنگامه

لېسېر نعامانو زړور هژي ترې
 دوه لسمون دمېو "گوردستان"
 دواړي د لاتازو مېوانې شاران بڼ
 راسنه زړد زړه نېگه ساتي
 نيشته مانېر وېراني ترې نساو
 نيمېر وېراني عوسمانې وک
 "گوردستان" مېر مېه وېر، په د
 هېچ کاميان مېر مېه نه تاجار
 له يوې شاريو شار کې، ژمانه يک
 نا پېنځي له لاهريو شمش تا
 نوژدې له چينځيو پست يا پيستو
 سيمي اوسيدان له قاصرو له منها
 پيستو چواري له لاندېر پيستو
 پينځ يا پيستو نړي له فولکمنځي
 باسوري نينگنډلرېو سوري
 سموريوې حارکي ترې له چينځ
 چاپه سروي، کم "گهسته"
 "گوردستان" منها 47 مانگو 22
 روژي خايت، هر لېسېر نعامانو
 له واوريدو له برېتي (96) منها
 (31) دانسي ژي مېرچو، واته له
 برېتي پازنه روژ له مېرچو، هر
 ماريو پسته تر 45 روژي
 مېر مېه وېر، گول جان خايتي
 "گوردستان" دواي خوش بوني له
 خوښېر کړه وړ چوکې منيتونيو
 کاتي خوږي روژمانه کې لېرکا،
 مېرچوېر گوردستان پيوه
 گوينځي تر له خاڅي بلې سولتان
 عېر اوسه دمېو دسستې
 دلمېر مېه، دساروېراني شوې
 ژمانې "گوردستان" کې مېر مېه

[illegible]

The Bedirkhans
Kurdish Family

له بلاقردنسهوهی رۆژنامهکەیی هسلگری". هەرچەندە دور نزیە وەستانی "کوردستان" نەبێت کارێکی وا بویست، بەلام لەگەڵ ئەوەش پێویستە چەند راستیەکان بۆ مێژوو تۆمار بکەین. بێر لە هەمووشت دوا ژمارە زانیاری "کوردستان" نیسانی 1902 دەرجۆرە ئەک 1904، لەو کاتەشدا مەبدووبەرەمان بەدرخان لەریزی پێشەوهی تاهەزانی سولتان عەبدولەحمید بو. هەموو مانگیەک بو لەهەگەم کۆنگرە تورکانی لاو گەپۆرە جێبێ. جگە لەوە تالابا ژمارە زانیاری "کوردستان" بە تەسکال بۆنی ئەوە ناگێر خاوەنی لەرێبانی کوردایەتی راست و خاوەنی لای دایستی. دور نزیە لەبەر گەم دەستی پالە ژێر فشاری چەتوولەکانی سولتان یا لەبەر مەبەستی سێکی سیاسی تر "کوردستان" لە دەرجۆر وەستان بێ.

ئەمەبو بەمەگورتی دایستانی ئەدایک بوون ژێانی پێش و ئازاری بەکەم رۆژنامەیی کوردی، بپوا ناگەم مێژوونووسی خاوەن ویژدان هەبێ. ئەم دایستە بە سەرەتاییکی پێشنگەکانی پێر مانابا بەلگە دانێن. هەر لەو سەرەتاییەتەوه رۆژ دایستار بۆ پەرەسەندن و گەشەکردنی رۆژنامەنویسی کوردی بەسەرئێوە بەرادی رەسەنی سڕوشتی دیموکراسی ئێسو پێشمانی و هات کورد لەنێر ساییاندا بۆی ئەوەو تا شۆرشێ سانی 1908ی تورکیا سەرئێوەوت بۆژنامەییکی تری کوردی چاوی هەلەمەینا.

شایانی بامە ژمارەکانی بەکەم رۆژنامەیی کوردی ئێستە ژۆر بە دەگەم نەست دەکەوێ. جگە لەو 26 ژمارەیی کتێبخانەیی دەوڵەتی ماریوگ کە کاتی خۆی دۆکتۆر کەمال فوئاد بە ئۆفیسێت بلاقێ کوردەوه 18 ژمارە ئەوانەیی سانی 1899 و بەسەرەو چاپ کراون لە کتێبخانەیی نیشکەانی ئەتەرە پەڕێن راون. ژمارەییکیشتی لە کتێبخانەیی لایسی ئەزگای رۆژمەلاتناسی سۆزفیت لە لایبێگراو تەبە. لە کتێبخانەیی "کۆری زانیاری کورد" ژمارە ییموولەپەرە بۆن و چواروی ژمارە سێی هەن. بەکەمیان لەسەر کاغەزێکی تەنکی رەنگ سەوێر دۆوەمیان لەسەر کاغەزێکی زەردیابا چاپ کراون دور نزیە جگە لەمانە ژمارە تری "کوردستان" لەم لاو ئەو لا دەست بکەوێ.

پیاوانی سولتان هەولێکی رۆژبەن لەگەڵ نەوهی بەدرخان پاشادای بۆ ئەوهی دەست لەبلاقردنسهوهی "کوردستان" هەلگێر وەک لە پێشپێشەوه باسەمان کرد سولتان عەبدولەحمید ئامادە بو هەمووشتیک بگا ئەنشا بۆ ئەوهی تاهەزانی دەرەوهی بەلای خۆییدا راکێشێ. بەهۆجۆری توانی ژۆر سەرەدای رۆژنامەیی ئەیاری خۆی یکرێ کە پەکێکیان رۆژنامەیی ناواری "مشووت" بو کە تورکانی لاو لە دەرەوهی وڵات دەریان بەکەرد. تا ئێستە بۆمان ساغ نەبۆتەوه "کوردستان" چۆن بۆ ئەدەرچۆن وەستا. وەک راسۆر بایس دەکا گواپە "تۆنێرانی سولتان سانی 1904 توانیوانە (هەبدووبەرەمان بەدرخان - م. ق) قایل کەن دەست

نرخاندووه بایس ئەکا چۆن لە "خۆنلەتەوهی تیر شەبووه" داوا ئەکا هەرچاوەی "چەل پەنجا" دایەیی بۆجێن چۆلکە ئەدەتە "وێکە" بایزێی کوردی لایەتووه "و" هەن سەلەیی دە پێژە. هەزاد "کوردی تێدەتۆر گەلیکیان وەک دەتێن، لەوێ دەمێنێتەوه. ئە ژمارە تری "کوردستان" دا کاسەیی خەلکی ماریو و دیارەگرو موسو شۆتێن تر بلاقو کراوەتەوه. ئەوەش گێگێر: لەسەر لایەرە چواری ژمارە سێازەدە لیستەیی ئەو پارەیی بلاقو کراوەتەوه کە ئەبەداری "کوردستان" لەدیاریسەگرو سەلیمانی و ئەدەتەوه ناردوینا.

وا دیسارە "کوردستان" لەدەرەوهش، تاییبەت لەتای رۆژمەلاتناسان، دەرکسی داوەتەوه عەبدووبەرەمان بەدرخان لەژمارە سێازەدە "کوردستان" دا بایسی ئەوه دەکا چۆن ئەوتەیی دەستی کردووه بە دەرکردنی رۆژنامەکەیی "گەلێک موقی ئەجەمیی ئەلمان و نیمچە (نەمسایی - م. ق) و ئینگلیز" ئیشتراکیان قیدا کردووه "علی المصوحی یەک ئەلمان هەپە ناوی ئی مسو (مارتن هارتمان)" کە ژۆرەیی زمانی گەلانی رۆژمەلات دەزانی و تەنێت ئەگەل ئەو خەریکی ئێزبۆنی کۆریشە. هێچ دور نزیە ئەو 26 ژمارە دەرکەمەیی "کوردستان" کە لە کتێبخانەیی دەوڵەتی ماریوگ نەبەمانای رۆژناوا پارێزاون هەر ئەوانە بێ کە کاتی خۆی بۆ زانیی بەناوایانگ هارتمان چۆن.

بو. رۆژنامەنویسانی هەرمێش بۆ سەر ئی شۆواندنی هوسمانی و ئینگلیز یا پیاوانی خدیو پەنایان لەبەردە بێر ئەو جۆرە فێلە. بەکێکیان دە چار ناوی رۆژنامەکەیی خۆی گێی دیارە بۆ ئەوهی ئەمانزەتەوه بۆجۆرە بگا تەو وڵات.

گومان ئەوەدا نزیە لە هەر رۆژمێکەوه بویبێ بەدرخانێکەکان "کوردستان" یان گەیانە دەست سەرەت مۆر روناگیرانی کورد لە ژۆر ئۆمینی ئاوا "کوردستان" هەو دەردەکەوێ ژمارەکانی زۆرێر دەکەیشێتە ژۆر ناوچەیی کوردەواری شۆنی تری ناو ئەوتەیی هوسمانی. هەر ژۆر پەییوەندی لەمێوان خاوەنی "کوردستان" و روناگیرانی کوردی روست بو. لە لایەرە چواری ژمارە بوی "کوردستان" دا مێقداد مەدەت بەدرخان بایسی نامەیی "هەندیک مەرو ئاغا کورد" ئەکاو دەلێ داواپانی کوردووه بایسی "هالی ئەو ئەمەبیا کوردی" بۆی بگا تەوه ئە ژمارە سێیدا نامەیی کوردی شام بلاقو کراوەتەوه کە بایسی ئەوه دەکا چۆن "کوردستان" یان پێر گەیشتووهو خەلک لە خۆشیا ناوایان کردووهو کۆتاییبێش گەلێک رەحمەتی بۆ مێقداد مەدەتەو بیاو بایجی تاردووه. هوی ئەوه بە نو ژمارە نامەیی "اڵسەیی سید شاهر بوظی" ی بۆ کوردتەوه کە خاوەنی بەرێر شاورێکی "کوردستان" ی

كاروبارى شاريان به سمرقايه ي
موسا شهندي يوه گرتنه دست.

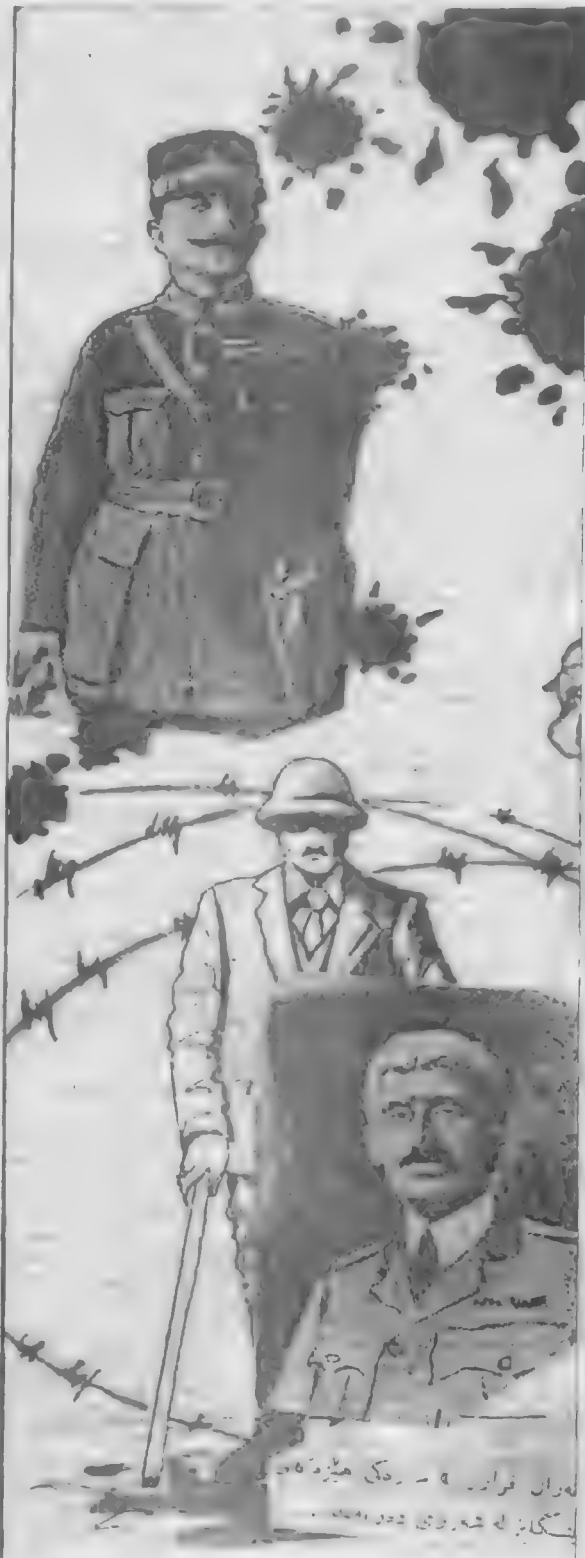
لهولاشهوه هژوى دهلزو بهشيك
له جالكان بهسمرقدايه ي بريام
خان و وهيس بهگ رزوى 24 ي نابى
نواى شهندي كم شارى كلى يان
نازاد كړو ههوه له هژوانه ي
نورمن كه لهوى پوون بهديليان
گرتن و كاپتن سالمونيان برود
نالى بهريانيان داگرت

هس زو دهنگوباسى راسهري
كلى بهولتدا بلوېوه، پتاييه ي
دوى نهوى نينگلزكان له بهدا
بميانامه ي سمرقدايه ي
دمرياره ي بلوېوه. نينگلزكان
كه مخرسى لههريان ي نيش
ناگري شوش شوينه كاني لري
كورستان بگريستهوه هژوو
هژوى گمريان بهسمرقدايه ي
لهفكرى سياسى كسركوك
لؤنگريك ناره كلى، بهشيك له
زهنگندى تالهبانى يكان دايانه پان
نم هژوه

سمرقا لؤنگريك هولى دا
لريگى گفتمووه سمرقدايه ي
راپهريه ي كلى لايلى يكان
خويدهن بهسمرقه. بهلام نهوه
دهى نهدا چونكه شوشگريانى
ناوچكه سوور پون لهسمرقدايه ي
لهوساكه هژوى نينگلز دهستى
پن كړو شوشگريان ناچار پوون
بگريستهوه ناوچكه سخته كاني
دهورپسرى شار. كه لهوىوه
بهگريسته كورى سمرقدايه ي
كورديان زانى لههولامدا كاپتن
سالمونيان كويست كه تا لهوگاته
وهك پارمه كليان داپوه. كوشتى
سالمون لؤنگريكى تهواو شينگر
كردو نهويش لههولامدا 10 هژار
روپيه 500 تلهنگ سزاي خسته
سمر دانيشقوانى كلى.

راپهريه بهجركه ي كلى
هژوه كاني نهواوچيه يان بژواند
بهياتي يكان توخور ماتويان نازاد
كرد لمانا شارى كركوكيشدا
كؤملىكى سياسى نهيني كهوتنه
خو ژماره يكه له نيشقوانپرووران
هولىاندا بهپاريدى شيخ لادري
سياسه نمورى پي به هژوهكه ي
لؤنگريك بگرن و ريگى لههولان
بگاته كلى. بهلام لؤنگريك كه
بهسى زانيو بهر لهوى بهچينه
كلى هژوى برده سمرقدايه ي
شيخ لادري و نواى شهندي چهند
سهاننى و بهپاريدى رزوى كاوى
كسرن و بهسمرقدايه ي نهفسي
شوشگريانى له ناوچيه ي 55
كردوه.

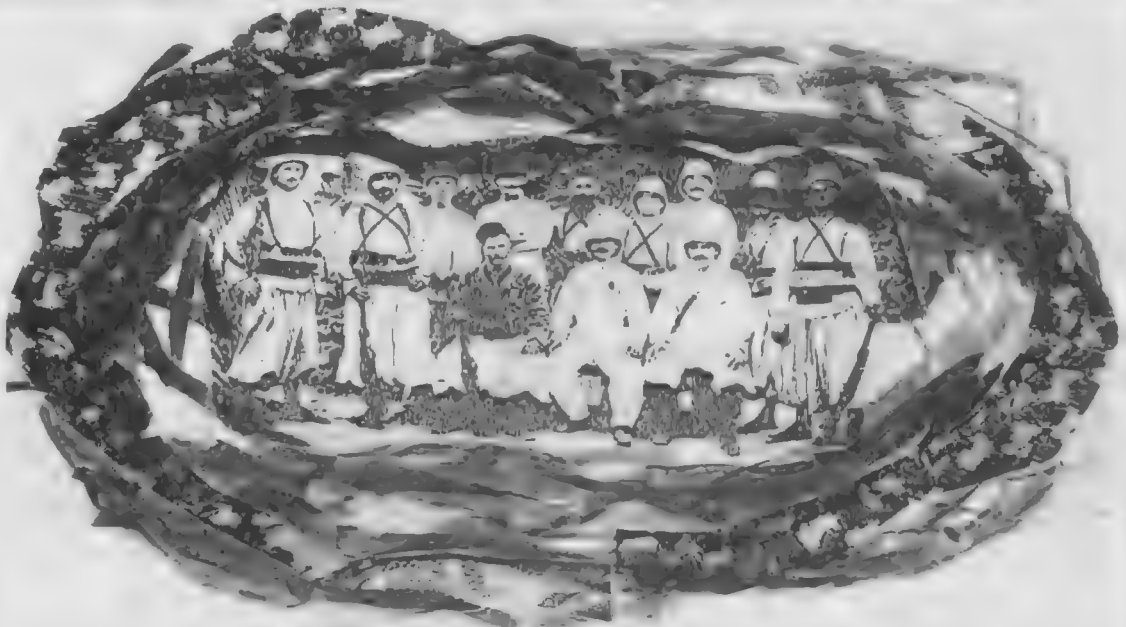
هريچ ناوچيه سليمانى بوو
لهسمرقدايه ي مزيكى نيكول
نميتوانى لهسمرقدايه ي شوشى
بيستدا دهورپسرى نهوتو بپيښت،

بهتاييه ي چونكه ههوى چهند
مسانگيك لهوه بهسمرقدايه ي
توانيويسان دهست له
نيشقوانپروورانى بووه شين و
سمرقدايه ي بزوتهوى رزگارپخواي
دور بخهوه وپراى لهوه ميچر
سزنى حاكمى شاريش توانى
ژماره يكه سمرقه هژوى ناوچكه
بگريز و نهانته بهستيهك نالى
پشهرى هژوى تاييه ي خويانان
بوى نارد كويستى بهمزيانوه
خلكى ناوچكه چاوترسين يكان
بهلام لهگدل نهوهدا چهند ورده
راپهريه ي ناوچيه ي له رزوانه دا
تفنيهوه، وهك لهسمرقدايه ي
لماناويه كاني مسمود هسانى
دزايىدا. وهزعى هولى و
دهورپسرى كهليك لهوه نالوترو بوو.
هيشق لماناويه ي قورالى ناوهدا
شهر دهستى پي لهكرديو كاتيك
دانيشقوانى هولى چهند چارنكه
كؤيو نهوى بهسمرقدايه ي
داخوازي يكانى شوشيان نيشان
دا. خلكى دهوه ي شاريش بارى
سياسى نالوتراوى لهو رزوانه يان
بههول زانى و نهوايش كهوتنه
خو دهسرنزيان لهكاپتن هژوى
(HAY) كړو چهند چارنكيش
پهلامارى يهكيك له ياريدى
دهركانيان دا كه سمرقدايه ي
رزگار بوو.

بارى سياسى هولى و نالوترو
بوو كه چينگرى حاكمى سياسى
گشتى نهوساي هژوى لارنؤند
ويستى ناچار كړو رزوى 8 ي
نيلول بى خو بهلوكه يكه ي
تاييه ي بهچينه نهوي لههولى و
ويستى لهگدل نهولسمر و
كاربهدهستى نينگلز و ژماره يكه
سمرقه هژوى كړو كورپه يوانى
شار كؤپوهو ياسى "سمرقدايه ي
گمركاني" نينگلزى لهناوچيه ي
قورالى ناوهدا پي كرن و داشى
بهگوياندا كه گوايه "وهزعى
سليمانى مينه"

بهلام نهاتپي لارنؤند ويستى و
نهوهدهستى كورپه يكه ي
دانيشقوانى هولى و دهورپسرى
چاوترسين نهكره. هسري پاش
كهانهوه ي لهوى پي بهغهدا
بهماره يكه رزى كم نينگلزكان
بهويلانسانى زانى كه
نيشقوانپروورانى هولى و پي
دهركديان و دامنه زاندى
جوكميكى خويست دايانسانيو،
بؤيكا ناچار پوون لهوه قؤلوه،
يهكديان له كهركوهوه نهوى
تريان له مولىوه، دوو هژوى نوئ
بنيونه بهسمرقدايه ي ژماره يكه
نالى دهزويش بههولانوه هاتن
و بهو چوه توانى يان هولى و دايان
بگرن. بهلام نهوه كارنكى نهوتوى

ئافرىقى كورد

ئافرىقى كورد لاي گىرىدە ئورپايىمىكان. ئاۋاتى حاجى قادىر ۋە مەللى گەيرە ۋە گىزبان ۋە بىنكەس ۋە لائىق ۋە مېسەن. زىمانى خەسە. كىچى خۇشەنمولى ۋە مەللى ۋە سىنمەن. جەيسە خان ۋە مېلا خان. كىچى زانگۇ بەقدا

گىرىدە ئورپايىمىكان گەينىكان بە شانو باھورى ئافرىقى كورد ھەلداۋە، بە پادەيك جارى بار خۇشەنمولى ۋە جەيسە، ۋا بىزان شەر گەيرەلەن بىن ئىيازى خىراپ كەمىك زۇر پۇشۇق، ۋا ديارە كە لى كۆلەنە تەسكەكانى شىارە داخراۋىكانى پۇشەلەتەۋە ھاتۇنە ئىساۋ شىاخ ۋە داخە كراۋىكانى كورمىستانەۋە كەمىلە سىرىيان ئىككىچۈۋە بۇيىكا ئافرىقى كوردىيان لى ئافرىقىنى دىۋىرىيان باشتر ھاتۇنەتە بەر چاۋ

راستە ئافرىقى كورد پىن خاۋىس تىيە. بەلام ئافرىقىنى ھەمۇ ئارچە شاخاۋىيىكانى جىيان ھىچ كاتىك ھىچ كامىيان پىن خاۋىس ئىمۇۋىن چۈنكە نە سەرما ۋە سۆلەي زىستان ۋە نە تەلەۋىي بەردى شاخەكان بىرگەي پىن خاۋىسى ئادەن. ھەر ئافرىقىنى مەشەتەكانى مەندىستان بەيىنەتە ئاۋ شاخەكانى كوردىستان دەيىتە ئان لىدەمى خۇي ۋە زاپۇلەكانى بىرگەتەۋە تا پارەي جوتىك پىلچى بۇ خۇي ۋە بۇ ئەرۋان باشەكەتە دىكان.

بە ھەمەن دەستۇر ئافرىقى لادىي كىۋە كەمىلە لى ئافرىقى لادىيى چەلە خۇشەنمولى تىر پۇشە تىن، ھەزىيان لى ئال ۋە ۋالا زۇرە، چىل بىرگەيكان دىل دەكاتەۋە، بەلام ئەمىشيان بەرەمى سىۋىشە، ئىي ئافرىقى چارۋى بە سەۋزايى ۋە شىنەيى ۋە گولەنە سۈرەي دلفۇزىن كوردەۋە ۋە ھەمىشە ئىي دىنگانە دىل ۋە ھەمىشە تىر پۇشەۋە. خۇ ئەگەر تەۋەل پۇشەتەل نەيىتە ئىي بەرگەي پەلەنبارىك ئاگىزىت

دىسان راستە ئافرىقى لادىيى كورد عىبا ۋە پەچەي ئەزىنەۋە، پەلام

كەمىرە. كەي، بىنكەس ۋە تەنى، " گىرۇدەي دەستى زۇلم " بىۋەلەسا كە ۋەك ھەمۇ دەستە خۇشەنمولى گىرۇدەي تىر دىۋەكەتەۋە دەيىتە ۋە شەللى ئىي دىۋەكەتەۋە پىۋە دىيار دەيىتە. ۋا بىزان لىگەلەن كەر بىلەم پىۋەستە كورد لى ھەمۇ كەس زىياتە لى دالەي پۇمانسىيەۋە بە دور بىت

ئافرىقى كورد، رەك ھەمۇ ئافرىقىنى جىيان، پەلەن زاپۇلە سەمىي گىرۇدەي بىن سافىي ۋە زۇرە سەمىي كۆمەل بىۋە. ئارەبەك لى داب ۋە نەرتە ھەرە ئاشىرە دەستەكەكانى ئىسان رەگ ۋە رىشەيان لى ئاۋماندا دىكەتەۋە

ھەر ئىمەمان مابو ئىي ئافرىقى بە عىباۋ پەچەۋە پىۋە دىك ۋە داللى ئاۋ كەمەلەن ۋە چىرە دىرى لىبان ۋە لىشاي ئاۋى ئاۋ گەلەكەكاندا مەشكەر ھەمانەي پىر بگوزىنەۋە ھەر ئافرىقىنى عەجەم پۇسى بىكەتەۋە كوردىستان دەپىۋە بەر لىۋەي دەست بۇ ھىچ بەرەتە ھەباۋ پەچەكەي ئىي بەدات جىۋاتە سەپىرەنە ئىكەلەكانى ئىمەپۇش دەيىنەن باجى رەعنا ۋە باجى سىۋەت ۋەك كىتەۋەك لىيان بىن عىباۋ پەچە ھاتۇچە دىكەن.

مەپەستە لى كەسانە ئىۋەيە بىلەم ئافرىقى كورد نە ھىچى لى كەس زىياتەن نە ھىچىش لىكەس

لەلەلەكان ھىشەتەن بىن ۋە شىرەيانى ھەر سافى تەنەتە لى شەرەكانىش دەگەن كەچەن بە ئارەزۋى خۇي شىۋە دەكاتە. مارەيى ۋە پىلپى ۋە ئازى ۋە ئوزى مالى كچ بىۋەتە كۆسەيىكە گەيرە لى يەردەم ئىن خاۋىستەدا، قىانەي جەقەيە " ھەرە پىۋىنى " ئاۋ ئاۋە " بە پارە كۆرەن. " تا دىۋىن ھەمۇۋىن شىنەزىيان دەكەدە كەتەنە ئۆكە بەشەك لى ئىشەنەي مالى زاپا بىۋە ھەشەۋىن ھەر بۇ ئىۋە لىك بە لىۋەۋەيىكاندا دەھاتە خىۋەيى. تەپاندەزىنى چۈن پۇلپى ئىي " بىر تىۋانە " بىدەن كە ئۆكەيان كوردە دىيارى دەستىان

پۆتمەندى ئىسوان يۈك و خەسسى ئىمىزىمان جىدازىيەكى لەوتۇي لەگەل راپوردىماندە ئىيە، جارى و ھەيە خراپىتىش بىرور، مەلگەش ئەو وشە ئۆيىيە ئاۋ زەمانى كوردىيە كە بۈگەكەشمان پۈك و پۈكە بۇيان داتاشىۋىن بىرورى " صىبار " ي دىك ئەسراۋى كەربىيان كوردىيە (رەسالى خەسسى) بىرور ئاگەم پىرۋىسۋىيەكى زەمان و لەدەبى كوردى قەت بۇ زاراۋىكى و لىبار بچوتايە

نەخوتىدەۋارى پالى رەشى بىسەر زۆرىيە ھىرە زۆرى ئاۋرەتەنى كوردستاندا كىشاۋە. ئەم نەۋىيە لە راپوردى ئىزىكەن سىنەمە

سالى 1952 لە ھەمور پارىژگى ھەلۋىر تەنبا 759 و لە

ھەمور پارىژگى سىلېمانى تەنبا 1132 كچ دەچۈنە قۇتايخانى سەرەتايى. ئەۋانە ھەلۋىر ھەمور بىسەر يەكەرم 39 و ئەۋانە سىلېمانىش 49 ماۋىستاي ئاۋرەت دەرسىان پىن دەگۈتەۋە ھەلۋىر سالى لە پارىژگى ھەلۋىر 131288 ئاۋرەتەنى ئۈشەتەن ھەلۋىر، ئەۋانەكى لە پىنچ سالى زىاتىر نەخوتىدەۋار بىۋىن كەپشەتۈرە 107940 كەس. ھەمان سالى ئاۋرەتەنى پارىژگى سىلېمانى پىن كۈچەركەنى خۇي دەدا لە 124633 كەس. ئاۋرەتە ئەۋانەكى لە پىنچ سالى زىاتىر نەخوتىدەۋار بىۋىن كەپشەتۈرە 101886 كەس. ئەپەر ئەۋە ھىچ سەپىرئىيە ھەلۋىر بىرور بىرور لە پارىژگى ھەلۋىر لە 824 مەندىلى تازە لە دايە بىر لە سالىنگا 522

يان و لە سىلېمانى 523 مەندىلى تازە لە دايە بىر 361 يان بە خاك سىپىردان

ئامەلچە زىاتىر دىگىرتان بىكەم بۇيە كە لەۋ ئاۋرە زۇرئەنى دەرسىارە پىنچ پەنجاگان كۆم كوردىيە ھىچقان بۇ ئامەنەۋە. يە داخەۋە تا ئىمىرئىش روتاكىرىانى كورد، دەستەيەك شامىريان تەمىت، دىك پىۋىستە ھەستىان بىم كەلنە كەۋرەيە ئىشانى كەلەكەيان نەكەروۋە، كەر نەگەپىننە داۋە ھىچ نەچۈنەتە پىنچەۋە. " كورسقا " ي يەكەمىن بۇرئامەنى كوردى كۇتاي سەدى راپىۋىردىر چەند جارىك لەۋ شۇنەلەيدا كە بە ئاۋى ئايىنەۋە كوردى بىۋ خۇنەن ھان داۋە ئاۋرەتە پىساي ئىكەل كوردىۋە، كەچى دۋى ئىزىكەنى نىۋ سەدە كۆن و قۇزىنى ئاۋرە سالىنىكى كۇلارنىكى ۋەك " ھاۋار " نەپشەكىت بىر نەۋە ھاۋارنىكى بۇ ئاۋرەتە كورد تىدا بۇزىتەۋە. لەم مەيدانەدا، ۋەك زۆر مەيدانە تىر ئىشانى روتاكىرىمان، شامىريان بىۋىر ئەۋانە تىرمان داۋە " تىز و مى " لاي ھاچى قادىر كۇيى ھەرقىان شەۋۋە مەلە كەۋرە چەند جارىك لە شىرەكەندى يە ۋردى ھاۋرەتە سەر باسسى ئاۋرەتەنى كورد، بۇ چاكە ھانى داۋن و پە ئۈندى رەھنەنى لەۋ داپ و نەرىتەنە گۈتۈۋە كە ئاۋرەتە كىزەمىشان. مەلەل گەۋرە ۋەك باۋكىنى ئورپىن بىر لە ھەۋان لە كۇيە كچەكەنى خۇي خەستە بىر خۇنەن بۈگەسەپش بە گەرسى ئاۋرەتەنى كوردى بۇ تىكۇشەن سەپىش فەئى دان ھان دەدا لە چەكەندا " نەسرىن نەمىكە " ي بۈگەس مېۋە سەۋدىكى نىشەتەمانى ئازادىخولەھنى كورد رەۋرەپەرى ئاۋرەتەنى سالى 1944 كاك شەۋكەت مەمەد

ئاۋازنىكى ئاسكى بۇ دانا " قەلشى كولمى سىۋانۋى كچى لادى " ۋەنچەپۇيى " كىزىكى شىخ و كىزى ھاچى و كىزى ئاغا " سەرنجى ھىمىنى مۇكرىيانىيان راپىشا كۇران " تۈندۈ تىزىرتىن نەنگى بىزارى لە بىرى پىر جەۋرە سىتەم و دۋاكەۋىر ئىشانى كوردەۋە " دەپىۋە.

كەسمان ئىيە نەزەننىت كە ئاۋرەتەنى كورد بەش بە ھانى خۇي لە كۇزى خەمباتدا بىرۋىر نەگەروۋە. لىزەدا قەنسا چەند راسىيەكى كەم زارۋو يا نەزىراۋ دەخەمە بىر چار

ھەپسەخانى ئەقەپ ئاۋرەتەنى ئى ھەلۋىر بىرور، لە بىستە و سىيەكاندا چەند جارىك ئامەنى تاپىتەنى ئاۋرەتە بۇ بارەگى يەكەتەنى نەتەۋەكان لە جىنىف و تىپىدا باسسى ئەۋ جەۋرە سىتەم زۆرى كوردەۋە كە بەسە رەكورد ھاۋتۈن. ئەۋ ئامەنە ئىستە بۈۋەتە بەنگەكى گىرەك بۇ لىكۇلەنەۋە مىنۋىۋى ئۆيى كەلەكەمان. مىنا خانى ھاۋسەرى قازى مەمەدى نەمەلە پۇرگارى كۇمارى مەھپاددا جىگەكى ھەپسە خاس نەفەر گۈتۈۋە. ۋا دىيارە خەرىكى دامەزەندى يەكەم پىنچەۋىر ئاۋرەتەن بۈۋە.

لە سەۋەمى پاشايەتەدا كچە كوردەكەنى زانكۇي بەغدا ئازاپانە لەخۇنەشاندە ئىشتەمانىيەكان و ئامەنگە نەپىنى يەكەنى شەۋرەدا بەشدار دەپۋىن ئەم ئاۋانە بەشكەن لە ۋانە بە چاۋى خۇم دىۋىم و لە بىرەم : خۇلەنخۇشەۋان پۈنەك زەۋەدى و ئەۋرە ئورى، نازەن سالىق لەلقان، خۇرىي ھەل ئاگا، دەرەخشان عارف نەجىب، شەۋقە ھەمەد، دەرەخشان شىخ جەلال، زەكىنى ھەمەرى سام ئاغا، سۈرەيا مەمەد، نەزىرە رەشىد، ئاچىيە مەستەۋاۋ گۈلشەن رەۋانەۋىزى ۋە ئاۋرەتەنى تىر كە بە داخەۋە تاپەنەرە يادە.

ھىۋادارم بارى ئىشانى ئاۋرەتەنى كورد مىنۋىۋى بۇقەنەۋەيان زىاتىر سەرنجى ئورسەرئانمان راپىكىشەن و گەلەك بەھەمى تىر ۋەك " ئاۋرەتە لە چىۋىكى كوردىدا " ي كاكە ھەپەلى ئالەپ و " خەپاتى شىۋەرى كوردى لە پىنچاۋى ئازادىي ئاۋرەتەن دا " ي كاكە ھەمەمە " ئاۋرەتەنى لادىنى كورد " ي كاك بورھان قانچ بەشكە لە كەلەكەنى كىتەبخانەنى كوردى پىر يەكەنەۋە .

كەمال مەرھەر لە سىفەر تىرەك پادىس ئەنۋان پىرۋىسور و چىۋىس پىۋو دۋكتۈرە كەلپىن ۋا كاتى كىنەردى كوردو ئاز نەپىلىنى ۱۹۶۰

له چوارچينه گشتي يه گه ډاډه پيژني
 د هسنگه وټيكي روضه نيزي ټيگري
 مرويايي شي راسي يه كمي شي
 هروايه. چونكه هغليقي شي
 رڼيسانس كمنځي مه نتيقي شي
 شاوټه برونسي پسره وامي
 شارساني يمه جوړه جوړه كانه
 مودا كمي شي چ له پوري كار كړن و
 چ له پوري كار تر كړنهوه گليك له
 رڼيسانس بهر پلاوټرو قراپا تره.

مايي ډاډه، سهره پاي شم
 حه لپه تته چسپ چاره
 روضا واپسي يه كان خويشيان دان
 بهر ودا ده نين كورنيسانس
 قار ډاري روضه لاشي يه گانه- كه چي
 كم و زور له نووسينه كاناډا رنگ
 تاداته ووه يه چاره ووه تني نارواش
 كه بهر هسي رنج و له قملاي
 هار يه نسي گه لاني دوتيا يه
 نوميشي كه زياتر پالپشتي شم

رايهمان ده گريږي لومړيه، لمره وټي
 گمشه كړني شارساني تانيه تدا
 پر شنگي رڼيسانس بهر نه پيژني
 پان همدو كيشومري لمره وټي
 روونك نه كړه ووه، يملكو مينو
 گريږي لمره وټي بهر نه ووه دي،
 بهر نه ووه جوړه جوړه خوي گه يانده
 بست بهر يسي سهر پوري زمين و
 زاناياني بهر يسي پيداويست و بارو
 زرووف و قوتاغه مينووي يه كسي

خويان، بهر نه ووه پان له پيژنيشتن و
 گمشه پان كړني ده سته گه وټه
 كاناډا ده كړد
 2- گورپو گورپي رڼيسانس و
 چوڼي يتي بهر نه ووه راسي خوي
 بهر نه ووه به واده گمشه كړني
 پسي ووه دي و ديارده نابوري و
 كونه ډي يتي به تازگاني ووه ته
 نه ووه پان يه گانه ووه بهر نه ووه:
 رڼيسانس له ټينگستاندا
 له سهره ووه چوار نه ووه ده سهره
 همدل، بهلام تير ووتني شاكوكي و
 مملاتني نيو بهر نه ووه يتي له
 ووه ته دا پوره موي مملاتني
 شمر ي شاكوكي و له سهره ووه
 پان نه ووه ده كورنيسانس بهر نه ووه
 نالسماري خستنه بهر نه ووه
 بهر نه ووه ټينگستان،
 ديارده گاني رڼيسانس تاسره وټي
 سهره ووه شانزه هم بهر نه ووه وټي،
 واته شم كاته سهره وټي چوړه
 پيژني ووه گمشه كړني شاكوكي و
 كونه ډي يتي له ټينگستان
 بهر نه ووه يكي ديار هسپان پان
 ده كړا.

له "نيسپانيا" يضا گه نهنل
 برونسي خوياني لايه نه
 جوړه جوړه گاني شانس گه
 نيسپانيا ماوهيان تدا ديارده گاني
 رڼيسانس بهر خوياني به تمشنه
 بگن وگ له سهره ووه له وټي سهره وټي
 همدل

پوختي كسه لومړيه، لمره وټي
 برون و پاشان بهر نه ووه
 رڼيسانس، لمره وټي يكي دياره
 كراو لمره وټيشتن، يملكو به پوري
 نه ووه باروڅه خوي ده ووه كه هر
 ووه ته پيدا وټي بهر نه ووه
 رڼيسانس يسي ده سته وټي رنج و
 كوشني لمره وټي بهر نه ووه چوارچينه
 تمشنه كه يداو سي همدو جيهانه
 له چوارچينه قراوانه كه يدا.

3- هر چنده رگه زنيكي
 هار يه نسي بهر نه ووه ديارده گاني
 رڼيسانس لمره وټي پان ووه
 لمره وټي بهر نه ووه ديارده گاني
 گريږي دا بهلام هر ووه بهر نه ووه
 زروفي خوي بهر نه ووه پسي
 ده كړد پان لمره وټي ديارده گاني
 تاي يسي دابگري و سيمي
 خاسي يتي خوي مياريزي، بهر نه ووه:
 له "نلمانيا" دا هومانيسان
 ده ستيان دايه شم ليكوني يتي
 (كارامس- ټيرانمون به "له سهره ووه
 هيسا" ناويان ده).

لمر رننگه يوه رڼيسانس له
 "نلمانيا" دا چوړه قانيكي قورني
 ليكي يه ووه راسي خوي له
 ممله كاني كليسي كاني يتي
 ده كړي يوه. نه ووه بهر نه ووه
 كاري نه ووه وټي روضه وټي

لایانیش کورد. بیهلام
 فەرمەتسایەکان بەتایبەتی روویان
 کردە لێکۆلینەوەی یاسای
 رۆمانی کۆن، ئەمەش بۆ ئەو کاتە
 دەست پێشخەری بەکی گەنگ بوو
 ئەنجامیش زەمبەنە بەکی لەباری بۆ
 گەشەکردنی لێکۆلینەوەی یاسایی
 لە فەرمەتسادا رەخساند کەچی
 بێرواوەی رێنێسانس لە
 ئینگلستاندا لە زەمبەنی فەلسەفە
 نیستاتیکادا رەگی داگرتاوی
 بەشاکرا لەبەری ئەدەب و
 سۆسۆلۆژی و شانۆدا تەمبیری
 لەخۆی دەکرد. وەتەن ئەو بەرەمە
 ئەمەیی پەنەمەش سیمایەکی بەکیان
 وێن کرد، بەتایبەتی لەسەرەمە
 شەری جووتە گۆلدا، چونکە هەر
 لەو کاتەدا شان بەشانی ئەم چەشنە
 بەرەمانە، چەندین رۆمانی نوێ
 لەدایک بوون و بەهەمان شێوازی
 پێشەو بەشان و شەکی
 سوارچاکی و پالەوانێکیدا هەڵیان
 دەدا. چەند وولاتی وایش هەبوون
 تێیاندا فیکری رەبەکیانی بەجۆرێ
 تەمبیری لەخۆی دەگرێد وەک
 لەمەندئ وولاتی دیکە. بەلام
 سەرەرای ئەم جیاوازییانەش
 لێکچوون و ئێکیان لەیەکترەوە
 بەهەر بارێکدا لێک دەریکەوه ئەوە
 دەگەیشتن کە کەلتوری رۆژگاری
 رێنێسانس لەسەرچاکی کیشووەی
 ئەوروپا داسەروەو بالادەست بوو.
 4- پیاوانی رۆژگاری
 رێنێسانس بەتایبەتی لە ئیتالیادا
 تەنیا لەبەرێکدا پەسێر نەبوون.
 ئۆر جان ریکەوتووە یەکیەک لەوانە
 چمکی چەند لایەنی جۆر یەجۆری
 زانستی و مەتری گرتووە دەست
 بەشتیرو ئەمۆلەش نیگارکێشی
 ئەم لیوناردۆ داوینچیە.
 ئاوێراوە پەیکەر ئاشنایی
 شارەزاو نووسەری نەیارو
 ئەمەدانێریکی مەسەرکەوتوو،
 زانایەکی پزێشکی و یەکاڵا
 کۆنەوه لانتشرەحی چەستە
 ئادەمیزاد بوو زانیاری پزێشکی
 و یاسایی و فەلەکی لەولاتی خۆی
 و ئیتالیا خۆی لەواتەکی خۆیدا
 بەسەرزانی "40" سال بەردەوام بە
 تاقیکردنەوە زانستی یەکانەوه
 خەریک بوو. پێشە پێی ئەوەش
 لەبەری دەرایی و ئیدارییدا کاری
 دەکرد. پێچەوا بۆ چۆنەکانی
 دەخەنە رێست زانایانی

سەرەمەکیەوه. "ماکیافیلی" ییش
 هەر لەو کاتەدا کەمێنۆر نووس و
 سیاسی بەکی بەتاوانگ بوو.
 یەکیەکە لەنۆسەرو
 لەیەسۆلەکانی سەرەمەکی بۆ
 زیاتر دەست خستە سەر ئەم
 دیاردە، ئە و بەشەدا کە بۆ
 ئاودارانی رێنێسانسمان تەرخان
 کردووە، لەچەند ئەمۆلە یەکی
 تریش دەوێن.
 5- ئە قۆناغی یەکەمدا
 پێشەواکانی رێنێسانس پەنەمە
 زۆریان بە بەرەمە فیکری یەکانی
 پێش قۆناغی دەرەبەگەوتی. واتە
 بەرەمە ئەو چەرخە تێدا زانایان
 تەمبیری یە کاشۆلیکی پەسێر
 ئەمەریوە گەردێیان. ئە واتە
 لەهەموو شت زیاتر پەنەمە یەکیان
 و ئادەمیزاد دەدا. پەسەرێکی
 نەگۆریان هەبوو یەوهی کە دەتوانن
 لەپاش دەیان و سەدان سەلهی زولم
 و سەتەمی سەمەکانی ئاودەرەست
 بەگەڕێنەوه سەر رێبازەکی خۆیان و
 ئاوی لەزانی راستەقینە بدەنەوه
 هەرلی تێکەشتنی سەروشت بێدن
 و تەمبیری ئی پەکن و لەرێکی
 ژیاڵدەنەوهی کەلەپووری کۆتەوه
 سوود وەرگیرن. هەرلی کۆششی
 ئەمانە بەدەرێزایی سەدە
 چواردەهەم و پانزەهەم لەپێناوی
 ژیاڵدەنەوهی کەلەپووری کۆتەوه
 گەپشتە ئادەمەکانی لایان
 وایسو دیاردەکانی بووژاندەوه
 تەنیا پزێتی ئە زیندۆ کردنەوه
 ئەو زانستەکانی لەسەرەمە گریک و
 رۆماندا بۆ پەسێر. بەجۆریک تر
 بلێن: خەلکی مەستیان بەوه ئە
 ئەمەد کە سەرەمەکانی ئەو دیاردە
 نوێیانە ئەنجامی سەروشتی
 ئەم پێداویستە کۆمەڵەلایەتی بە
 تازانە بوو کە بەچەند قۆناغێک
 سەرووری کۆمەڵی کۆنێان بەچن
 هینشتیرو ئاودەرێکیان پزێتی
 پەسێر ئەم داهێنان و دۆزراوه
 نوێیانە لەسەرەمەکانی پێشەو
 ئەم هەر پزێیان ئی ئەدەمەرایەوه
 بەلکۆ پێویستێکیان پێیان ئەبوو.
 کەواتە مۆسەکانی رێنێسانس وەک
 پێشتر باسیان لێوه کرا بەجۆریک
 لەکۆمەڵدا رەگیان داگرتاوی، ئەوه
 دەرچوویرو بەتەنیا پزێتی پێن ئە
 بووژاندەوهی کەلەپووری کۆن. یاخود
 کەنجامی مەسەرەس مێنسان
 "قۆستەتەری" و پەرتنەوهی
 "پزێشتی یەکان" و دەستخۆسە
 گرتنێکی یەکان بۆ بۆ ئیتالیا،
 وەک زامەریسەکی زۆر ئە
 مێوونۆسەکان پێن ئەسەر
 دادەگرن ئەخۆ، راستی یەکی
 ئەوهی "ئەوروپا بەتاگا هاتووەوه
 پەنەمەوه مەلەبی بۆ زانست و

لەوانە بەینیاتەنەری ئایدیۆلۆجیای
چینی بۆژا ئەلەم بەرین
سەرەتای دەرگەوتنی زاراوەی
هومانیزم و هومانیزم
Humanism Humanistic
لەر بۆینیکی فیکری و کۆمەڵەیی
دەرگەوتەو بۆ سەدە شازەهەم.
ئەم زاراوەیە لەبەرەتدا لەوێشە
Humanitas لاتینی، هەو،
وەرگراوە کەمانی مۆفایەتی
دەرگەوتنی ئەمەیی دواییش
لەوێشە Homo وەرگراوە
کەمانی ئادەمیزاد نەبەختن
پایەتی ئەم پڕیازە نوێیە
مەبەستیان لەمەڵێرانی ئەم
زاراوەیە ئەو بوو پێ لەسەر سیمای
دوایەییەکە زانست و ئەدەب
دایگێ و پایەت بەلادەمیزاد بەدەن.
چونکە بەدوای ئەم سەدەییە و
بەتایەتی لەو کاتێکە ئەمە
رێکخراوە پێشکەشی
چۆرە جۆرەکان وەک ئەوانێک
لەگەڕانی ئادەمیزاد ئالابوین.
گەوازی ديارترین خاسیەتی
هومانیزم ئەوەی پێی لەسەر
خۆی تاکەکەس دانەگرت
Individualism Individual
بۆ گومان ئەم هەلۆستەش هەروا
لەخۆرە سەپو، بەلکو
پێداویستەکانی ژانی سەدەیی نوێ
گۆڕانیکی گەورەیی بەسەر
پێی پێی تاکەکەس و چۆنیەتی
هەلس و گەوتی ئەمە کۆمەڵە
سەپاند.

لەسەندەکانی ئاوەرەستدا،
دەرەبەگەکان بەهۆکمی پێمەلەو
بەسەندازەیی ئەم مەتەنە بۆیان
لەپاش بەجێ دەما، پێی پێی
کۆمەڵەییەکان دەست ئێشان
دەگرا ئەم جەلەدا سەمانی دەرەبەگ
بەرەمەیی رەنج و ئەقەلای خۆی
نەپوو. بەلەم لەسەر ئەوانی
رێنیماندا خێزان و خانەوادە
تاکەکەس بۆی ئەپوو سەپو بۆ
دەسەلاتی توێژە کۆمەڵەییەکانی
سەپو دایەن و دەپو سەپا پێدای
بەتایەتی لەسەرەتای قۆناغی
سەرەپا پێدای کەس بەکاو
لەمەدانی ئاوەرەستدا بکەوتە نوێ
بەرەبەگەکان و سەنگ و سۆکی و
هەپن. ديارە هەرچی هەلۆستەش پێدا
بۆ ئەوەی وەو. توانای پەرەسێن
و ماوە ئەمە لێرەیی بەرەبەگەکاندا
رای بەمان. ئەمە تێرەپا پێنەو زاناو
رۆشەنێرانی رۆژگاری رێنیمان
بەسەپان بەسەرخی تاکەکەس و
خۆی سۆف ئەمەل ئادەمیزادیان
کەرە "پێوانەیی بۆ هەموو ئەو
شتانە کەمانە بەرەمەیی
دەپوین" چونکە هەر ئەو ئەوانی
"چە دەرەبەگە چۆن بەرەو توانای
دەرەبەگە کەر" ئەوەی "سەپو
دەرەبەگە بۆ دەرەبەگە سەپو
وەرەبەگە رێگا جێگای خۆی ئەم

چەند ژانیاریەکی تری سەپو
دراو هەرەبەگەکان بەپێی
پێداویستەکانی کۆمەڵەیی نوێ
بەسەرەپا پێدای ئەمەش پێدای
ژانی ئەپووی رۆژە
ئەپووی پێدای ئەمە. ئەم پێی
دەنەش بە ژانیاری
سەرەپا پێدای، پێی
ئایدیۆلۆجیای چینی بۆژا ئەمە
پێدای پێدای ئەمە. ئەمە
بەلەیی تاقیکردنەو، ئەپووی
زۆری پێدای دەرەبەگە
پێدای ئەمە، ئەمە
سەرەپا پێدای پێدای
ئەپووی پێدای
7- ئەمە ئەمە هومانیزم
رۆژگاری رێنیمان
بەلەیی بۆ ئەوانی
نۆی نۆی دانا، ئەوانی

هەپو. ئەمەش بە شاکەر
گۆڕانی پێدای بەرەبەگە
کە لەمەدانی کەشتی
پێدای ئەمە
جۆرەپا پێدای ئەمە
دەرەبەگە
پێدای ئەمە
تازە پێدای ئەمە
کۆن و بەرە
بۆژا ئەمە
هەر ئەم
جۆرەپا پێدای
و ئەوانی
کۆمەڵە
گەرە
کەرە
بەرە
خۆی
بە

ژانیاری نوێ بۆ، تاقار بۆ
کەشتی بەمە
لەمە
بەلە
بەسەر
گۆڕ
کلاسی
کۆمە
دەرە
قۆنا
گەرە
کۆمە
لەبە
دەرە
6- هەموو ئەمە
نۆی پێدای
خۆی زانست و ئەمە
دەرە
پێدای

چهاراندا بدو زنده بود. نام تری
روانیسه، هومانیستان تاکه
کسیان گرده پارچیهیکی سرورشی
رویان واپور خارونه توانایمکی
لسمن نهساتوهو بوونه رنکسه
دوانتی "سمر بهمهو لنگراکندا
بکا" و ساد "توری چندنین
زانتی تیدایه، چی لنگراکمه
لهیروامیدا فانلهیه" هر لسم
بوچوونه هومانیستان بیان
اوسر مسدهکانی زبانی
کهکس و چوئتمکی بباری
هرنچی برامهر بهیروامیداکش
کومل ددگرت. همان بهشانی
دومیش بیان بهمهو لسم
گردانده دمه تیرانیدایه خوشی
لرتمی دونیایان بو دایم دهکا،
بیرادیهک حال کیسته لسمو
زربیان دیان وو: امرچی
بجنینه نوبه خوی شادامیزا
بهختیارین. چا نیت به رنکایه
دگاته بهختیارین نوبیان گرنک
نیه بهمونه "لورینزو لا"
سکول رای ددگراید که شمانی
زبان بهختیارین بوسته خاکی
مندی بو بکن. چونکه خواستی
سررشت خوزمتی لنگاندوهو
شسر کردونه لسم چهنه
بیرایانه. رنکای زب لسم خوش
کرد خاکی جاروبار لایسا
بمضوی بهسکان دوریگوهو لسمو
بیرورا خویان بهخوزی و لسمو
زبانوه خوزت بکن. لسم
دیارهمیش بنزوبی لغاوت دور
دهست لورموقوهو لسمو
بهده لنگل همنو نهاتنهشدا
دیمی نر حبهتله نداد ننگین
هومانیسم بهسایان لرایه
لسمو بو. تاکه کس لکومند
جیگای شیاری خوی بربزنی که
دیان وو: بوسته لایسکی
یاسگان راوروردر هومانیستان
لورفنبو بهتتها تاکهکس بکنه
بپارونکی زرشنیه. بکنو
که رنکای ببور بکنه
"اورولایمکی باشنرو
ببور بهختر" بگرمکان لسم
چورنهش بهمهو لسم
هومانیسمکی نهخلانی گرنک
دکورو دین لروانگی کشتی
کومه لایستی بهختیاریه
بهماش بکری. بهمه حال
پوخته بیروای هومانیسم
سارمت بهزبان دادمیزان
بهپنچونهی روبروای کتیموره
بو. که دهوست هرچی شتی
دونیای مهی بو خرماتی قاصت
خرفان بکری. لایره لسمیش
شتیکی نوبی بویاسی کلیمو
بیاره بانیسکان خستووایه
کارو زور بور لهجیروایه
بانی بهسجیه بوو بزوئدهو
ریزومس ناینیش بهشوبهک شم
دهقیقه سمامان. ساوری شم
مشت و سرو قسه لسمه کردن
نهشندوه دین رزاستی بهیش
بوورن که شهوی هلس و
کورتو ژان. ژوانی دایو پیاره

ثابتی یہاں تہاوار بہینچہ وادی
فرمایستہ کانی خزانہ ہوا
لہر کھو ہلاؤ پستی میں نیشک
ہو گانی نادمہ زاد تعزیت ہوا
لہہ مان گالیشدا دیا نیست
نادمہ زانو دوریورہ کہی

مورن ليمر شوه كه دينه سر
هله تكاندتي دياره گاني
رينياس شست به جوره شاگزي
وجاوازي يك دهگين، به تايبه تي
لماو لمر رينازه فيكري ياندا كه
لهي سرورده ها هالنه گزي.

АКАДЕМИЯ НАУК АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ НАРОДОВ БЛИЖНЕГО И СРЕДНЕГО ВОСТОКА

М. А. КАМАЛЫ

НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОЕ ДВИЖЕНИЕ В ИРАКСКОМ КУРДИСТАНЕ (1918—1932 гг.)

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР
Бзку — 1967

Essay — 1967

تزییگمن، نهمیش خوی لمخوډه
 ورو داینه مویلا زانست و
 زانباری تازه ی غسته گپو پیښی
 غصن.

8- پښی سره ږوړی شو
 یو پوځیانی لیکه رنځیاستدا
 دیکه کامره کاځله زانباری
 چنی ږوړیان پکته تمشتا، ملام
 هندی لایستی لیکه شو
 یو پوځیانی لیکه لیکه چوړی
 زانباری ږوړی شو چنی تازه پی
 گیشوړه چوړه چوړه پی مایان
 مې شوه تمبیران لمخوست و
 دواتی توږه کله د پتو په مزارو
 ندرارکان نکړه، ځای پتو چنی
 ندرارکان هندی ترشیان
 لیکنجامی لکه هژاندا که باسان
 کړان دیکه لیکه شو یو پوځی
 دهره گاسی پی میوانی غلسته

[illegible][illegible]

بن گومان امتوا نائشدا ههیه
خاسی یتا تگانی ریئیسافس یه هوی
له رخسار خنی له جامه
بنچینه خاسی یهوه ریانو و روست
به رجسه بکه بن به تابه نی چونکه
ههروو لهو لایه ناله تا وانه کی
زور لهه کتر تالون

پروژه

به‌رگری له سلیمانی

دوای داپه‌په‌په به‌ناوبانگه‌کشی
شاری سلیمانی له پژی شه‌شی
نه‌یلو سالی 1930 دا شیخ محمود
هاتوره سیدان و ده‌ستی له
پنج‌گه‌تنامه‌یه هه‌لگرت که به
ناچاری سه‌ره‌تای حوزه‌یرانی سالی
1927 له‌گه‌ل میریدا به سه‌ره‌ترشتی
نیم‌گیزه‌کار موری کرد‌سور
له‌ماوه‌ی شو سمن سنان و چمند
مانگه‌دا شیخ گوندی پیرانی نه‌ودیو
سنووری کرده باره‌گا و خوی له
کاروباری نه‌ودیو دوقده‌په‌ریز گرت.
کوشستاری شه‌شی نه‌یلو
هه‌ستی هه‌موانی بزوانده، ده‌سان
بروسکه‌ی ناره‌زایی گورد که‌پشته
باره‌گای "کۆمه‌له‌ی نه‌سه‌وه‌کان
(عصبه‌ الامم) له جنیف، تسانه‌ت
دانیش‌توایی سه‌ریوانی نه‌ودیویش
به بروسکه‌ دوای ناز‌کوردنی له
نیش‌لانه‌په‌ره‌ته‌یان کرد که له
سلیمانی گریان و برانه‌ که‌رکون
هه‌لبه‌ت شیخ سه‌مه‌ودیش
نه‌په‌توانی ده‌سه‌وه‌سان دانیش
نه‌ویش په‌کسسه‌ که‌وت‌خو هه‌ر ژوو
شیخ سه‌لامی شاعری به نه‌پیش
نارده په‌فدا تا ده‌نگ و نیازی
به‌که‌په‌نشته نه‌ی نه‌فساره‌ کوردانه‌ی
پشتی پس ده‌په‌ستن، ژماره‌په‌گیان
هه‌له‌ه‌ن و دایانه‌ پال شیخ و که‌وتنه
که‌له‌ کوردی میزه‌کسانی بۆ
داپه‌په‌په‌ی ده‌هاتوو. به‌ر له کۆتایی
سالی 1930 شیخ هاتوره نه‌ودیو
به تاهه‌په‌کی تایه‌ستی داوای له
نوێنه‌ری باڵای به‌ریاتی (المندوب
الممالی البریطانی) کرد گشت
داخوازی‌په‌کاتی کورد جن‌به‌جن
بکهن و گه‌راوه‌کان نازله بکهن
وه‌لامی نوێنه‌ری باڵا بۆمبارانی
تاوچه‌که‌ پوو، ده‌سان فوژکه
جهمگه‌یه‌کاتی نینگلین به‌ریوونه‌وه
گیانی کورد. به‌لام ناگه‌ی شۆرش
نۆد تاوچه‌ی گه‌رتوه و که‌پشته‌ ناو
جهمگه‌ی مورین و شیفانیش له‌مه

حسوت دانه له راپورتي په پلوه دې
بهرگري له سلیماني" و پاشخوړ
نڅه چشمانې چاپ کړاويو میسر
دوږگا پهره گانې موزاد ایا بش
کړاوی نه شي ټکیان موزاد سې
گاوروی نه راڅیږي مین لمانو فایله
تاییدی پکښې لرو موزاد قهوا
دغسې پلوه گم دوزیر پوه
پوهنا و نیمه پیکشي تی راپوه
ننگي میژي کسانې بهر وانی له
ننډې نه نیست لاری پوله (

بهیمنی زانباری ناو لهو باوږتو
لاروی نایشتوانی شاری
سلیمانی سمرقانی مسی یکان
نانه هزار گس بووه شو خمه
روست زایه یس چار، چوکه
بهیمنی یکیک لهو باوږتو
یخه ادرای که هر ینگلرکان
تیکان لاری یس نوو وېرستی
سراق داوینکس "کژملی
تورگان" سال ۱۹۲۴ ژمارې
نایشتوانی شو شاره به یمنی
میوه یست هزار گس بووه

مو چۆن بىن بايىشى زامانايىدىكى
 واپاقلىرىغا ئىگە ئورمانى بارىدىغان
 ئىلچىلارنى ئەمىرلىرىدىن سىلىدىغان!
 بىلىشكە ئىزدەيدىغان دىگەن
 زامانە زامانايىدىكى ئورمانى بارىدىغان
 ئورمانى چىكى ئاۋ شار كە،
 ئىش خىرى دەۋلە 500 پارچىسى
 شىرى زىرى دەۋلەت بىلەن
 چىشىنى بايلىرىغا ئەمىرلىرىدىن
 سىلىدىغان دىگەن،
 ئورمانى خاۋىن چىكى ئاۋ شاردا
 شىرى زىرى بىلەن،
 ئاۋ شاردا ئەمىرلىرىدىن
 سىلىدىغان دىگەن،
 ئورمانى خاۋىن چىكى ئاۋ شاردا

سره‌لای پاپوروسی - پلوریدی
 یوگرې له سلولمانی - یو پاسی
 ښایي زوږبه، دانیشتولای شار
 ځان کړاوه که، وړک دملی (دور)
 به هر سره‌لورنده دحرف‌تجان یو
 بگویت پاپی - بل لیکنده‌یو
 ښکلی لسم آسمه دهمی
 ستاره‌که یی پوړی شمشلی لیلولی
 زړه‌کی شمش مانگ بهینه‌تجان
 که دژون ویستی کوردی واپه
 بکات چارنکی تر بیر له
 پړن نه‌کامو، په داخوړه کس
 لاسی پنه‌ده گه‌سره‌ده
 سکرت

مان کات دافرائی "پہڑی
گری لسلیمانی" ہے دوری
ن نکمر شار پاپرت مہمو
نکسہ ہے دنگی مہو پچیت
رایکی گشتی "بہا بیٹ و لہ
یکی کورتو" "چند مزار
ن پوریکی جریہ" لہ مہمو
نیلوقی شار مین "مہام

SULAIMANIYAH

اعلان زيبه

[illegible][illegible]

شهری نابریک له تاوچیکه
قوما که تنها بیست میل له دوز
سورساتووه دیوړه. لسی شهریدا
بویما هاروزیکانی ښکلزلی شیخ
محمودیان وهخبر هژا و
خونیکانگان وروچل کړده.
ښکلزیکان ماروکی چاک به
راپاشتی نو پیلانوره خمره
وون،
وایراره لغو ماروید، ښکلزیکان و
کاربه بستی پوځی پاشایی
لوسا توپی شویمان ی نیشیرو
که شورشکلزنی کورډ شکاری
سجلمی سازاد بکن، بیرهکاری
خسرو، بمر فراوانی تاییبی

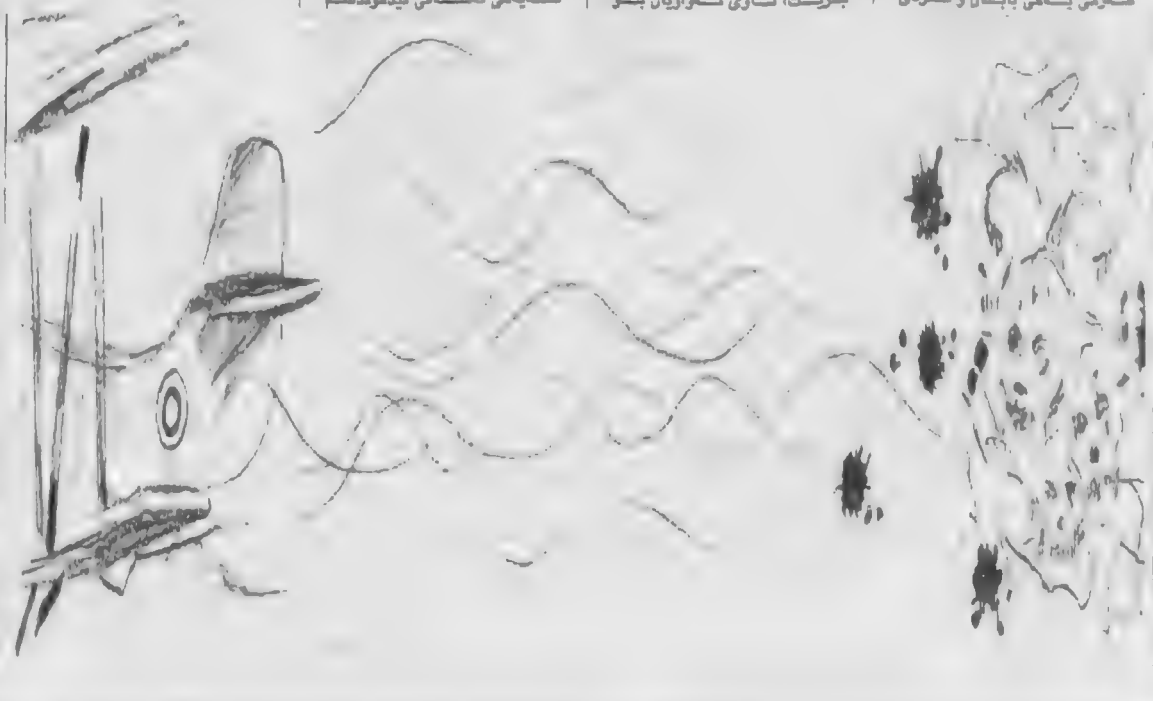
بو نینگلەز دەستى ئىشەدا، خەرىكە
 بىرەر پەسكەيان بىيەرە خۇرى
 دەموو ئىو كۆشۈشى لى پەستەكاندا
 دەپايان بۇ پەلەر ۋەستى بىرۈشۈمى
 دەستەمىيى كورد بىلەنچۈ پەيىت.
 نۇرۇمىمەز كۇرغارە نەنگلەزىپەكانى
 دوك "كاسە" ۋە تەبىئەت ئىندە
 تەبىئەتيا (پۇرۇشەلەت ئىزەكە و
 تەبىئەتستان) كەكەلە پەسلى ئىو
 تەبىئەتە
 تەبىئەت ئىزەكە پەسلى كورد و
 تەبىئەتە سەلەد شەيخ مەھمۇد
 تەبىئەت زاتى ئىو پەكەت پەروە
 تەبىئەت و دەورۈرەرى پەكەت.
 تەبىئەت نەنگلەز شەيخ سەلەد 1931

لەگەر هیزەکانی مەری لەناو شاردای
قوانی یان خۆیان بۆ "ماوەی سێ
چواری پێز دایکێن" ئەو ساگە لە
پەرنەبەوانی نازوقە پێشتی
نابوڵقەدەران ئەهکیت و بە ناچاری
بەقەوی ئی ئەگەر. گەمرا بێست
پێوێستە گشت ئەو مەرجانە بە
وردی داچێن بکێژن کە بۆ مەسۆگەر
کرانی خۆراگی هیزەکانی مەری
لەناو شاردای پێوێستەن بە تێزای
پورچەل کردەقەوی ئەگەری
نابوڵقەدەنی سەلیمانی لەلایەن
شێشگێزەکان. لەپەرتە "پێزەوی
بەرگری ئە سەلیمانی" پێزێ بێست
و مەشتی شوپاتی سالی 1931
لەدایە بوو. واتە لەو پێزەکاندا کە
شیخ مەحمود بە گەرفی خۆی بۆ
پاچەڕی داهاوێ نامادە ئەگەر.
ئینگلیزەکان ژۆر بە وردی
"پێزەوی بەرگری ئە سەلیمانی" یان
دارشتوو، هیزێ مەری و لێقی
ناشووری و پۆلیسی پێدایە و
سوارە ژمارەیهک فرۆگە
جەنگی یان پێ ترخان کردبوو
لەگەن نابوڵقەدەنی شاردای لە دەرهە
دەبوو نوازە بێگە سەربازانی
سەرەکی ئە قەووە وەک بازەپەکی
توند تۆنی بێگە بەستراو "هێج
دەرەشتێک بۆ ئەو دۆش"
نەهێنەو. ئەو داوێد بێگە بەرپر
بەسەر تاوێ سوارێ و فرۆگە
خانە قەراغ شارو حامی پەو
سەرەتای بێگە شەمەو نێوانی
بێگە گۆزەو مەبەجەو مانی
سەرمی بەگی بابان و گێردی

سەرباز و مەگەرتی مەل مەحمود
گەردەکی جۆلەکان و شەجیری
جۆلەکان و مەالی مەبەجە و
مەبەخانەگەدا دایەش گۆبەوون
(پێوانە دەقی نەخشەکی).
سەربازی ئەو "پێزەوی بەرگری"
ژۆر بە وردی پێوانی پاراستنی
شۆنە گەردەکانی ناو شاری
دەرشتوو. وەک سەرباز فرۆگەکانی
ئینگلیز و دایمەری پۆست و ناخی
مەخەریکەو چەند مەلەند و
شۆنەکانی تر چۆن پێوێست بوو
بەو چۆرە داخەرائی "پێزەوی
بەرگری ئە سەلیمانی" پایەخێکی
تایبەتی یان دایو بە پاراستنی
مەالی مانی گشت لەمەبە
ئینگلیزەکانی ناو شار، کە دەبوو
لەگەن مۆتەسەرێ و گەوێرە
لێسراوێدا بگۆنێزێنەو ناو سەرا
لە ناو مەشتی شاردای. مەگەرتی
گەوێش لەپێزەکاندا گراوەتەو
بارەگای کاربەمەست و شۆلێزو
سەگەکانی تێپێ گواستەو. وەک
وتان مالی مەرمی بەگی بابانیش
لە قەراغ شای لەسەر بێگە
هەلەبەجێ نێزە گەردی سەرباز
دەکرایە پێگەکانی ئە بێگە
سەربازانی بەرگری ئە شەر.
دیسارە نێزەیان پێوێستەو
پێوێستیدا مەلەکیان پێ چۆن
بکەن.
بەپێ "پێزەوی بەرگری" دەبوو
نازوقەو ئەوای مەگەکی بێ گشت
سەرباز و ئەسەر و لاخەکانیان
بەرزێت، ناوی سەربازان بۆ

پاشەکووت بکێژت، داوێدەمانیان
بۆ مەلەگێژت، جگە ئە 650 کالۆن
لەوت و 80 کالۆن سەمێزین.
پێساروێو لەگەن نابوڵقەدا
مەلەجۆی ناوشار ئەهە بکێژت،
واتە جاری "مەلەجۆی" بەریت،
چەند شۆنەکانی دیاری کرابوو بۆ
هاتنە ناو شارو چۆنە دەرهەو لێی
کە دەبوو لەژێر چاودێری پۆلیسدا
بێت. ئەگەر مەلەجۆی پۆلیس
بۆی هەبوو بێگە بەدات لە دەرهەوی
شار بازارێکی تاپەتی بۆ فرۆشتنی
بەرمەمی گۆدەکانی دەرهەوی
سەلیمانی سەن بکێژت "تا دۆش
بەناوی ئەقارچی پەو، یا بە
بیانوی کەلوپەل فرۆشتەو
تەواوێت ئە بکاتە ناو شاردەو"
بەناخەو فرۆگەکی ئینگلیز
لەناواریک بوواری ئەوێ ئەدا
پەتاپەتە پەر "پێزەوی بەرگری ئە
سەلیمانی" بەلام ئەم راستی بە ئە
پایەکی مێژوویی "پێزەوی
بەرگری" کەم ناکاتەو. ئەویش
بەلەبەکی تری مۆمەنایەتی
ئینگلیز و ژۆرەرانە بەرنامە گۆردو
شیخ مەحمود، کەچی لەگەن
نەهێشتا تا ئێمەزکە مە ئەو تۆ
هەن بە ژۆری ژۆرەرهکی مێژوو
سەرۆین ئەگەن و ئە قۆقە پێو بە
شاوێزو مەلەبەخ، ئەوانە،
مەخابن. لەسەر ئەمەری دۆنیادا ئە
هەلە زەقەکانی خۆیان بەلەو هێج
شتێکی تر بە راست نازان. کاتێک
"پێزەوی بەرگری" مە دەخۆشێدەو
ئەسەکی ئەستەقی ئێمەزکە

هاتەوێ پێد. ئە بێستەکاندا
ئێمەزکە بۆ ماوەی چەند سالی
ئەسەری سیاسی بوو لە کەرکوک.
ژۆری کاتی بۆ راوێدانی گۆرد
تەرخان کردبوو، جاری وەهەبوو
لەگەن فرۆگەوانە ئینگلیزەکاندا
دەهەوێ پەرە گۆردەوای ئەوێ
پێزێ حەقەوی حوزەیرانی سالی
1923 ئێمەزکەس لە سەگە ئەو
راوانە پێو ئە سەلیمانی پەو ئە
فرۆگە بەرەو کەرکوک گەراپەو ئەم
چەند پێزە لە یاداشتەکانیدا
تۆمار کرد
"مەلە سەمەندە فرۆگەکەمان
دواتەکانی داو پێوێ کردە ئاسمان
لێشاری بێرەوێ دواچواری سالی
ژێمان (لە کوردستان) کەوتە
دەنگدانەو ئە مێشکەدا، کەمێکان
خۆش، ژۆر بەیان ناخۆش. هەستی
پەر لە ناو مێندی قەس و کال و ناخی
دەروەسە هەژاند، ئەو سەتەدا
پێرەسەگۆن هاتە بەرچاو، وەم
هەست کرد لەسەر جەر گێژترە،
لەدلی خۆدا پێسەم: ناخۆ
قەدەرچی تری بۆ دوا پێزێ ئەم
شارە شۆشگێزە مەلەگەرترەو
قوربان. جەنابی ئێمەزکەس مەگەر
هەر پێرە مەگەری سەرەکی پێچ
کۆسەپێ پێزێ حەشەر وەلامی ئەو
پێسارەت بەداتەو، ئەو پێزەش
مەگەر لەمەنگە بەنەرخەتە ئە
حزوری هەشدا تەگەر بێت!!

لەم وتارەدا هەول دەدەین بە کورتی چەت رووبەیکی سەرھاتی ئیروست بـوون و هاتە کایەیی چینی کرێکاری کورد بچەینە بەرچاو کە دور ئوبە سەرئەجی خوێنەر راکێشن

لەسەر دەمی هەرە کۆنسی ئارستانبەتی مۆفەود کرێکارو کرێگرتە هەبە بەلام هیچ کاتو لەهیچ شوێن ئەو کرێکارە پەرشو پلاوانە نەبوونەتە هیزی بچینی هێناوە بەرھەم لەتارو کۆمەڵدا تا پەیدابوونی سەرماپەداری لەگەڵ ئەمیاندا دور چینی ئوێ دێتە کایەو- بۆرژوازیو کرێکار لەبەر ئەوەش کە پەییوەندی سەرماپەداری لە ئیروستی رۆژناو بەر لەشوونی تر ئیروست بو، هەر لەوێش دەروپەسری سەدی چواری پازدە بۆ یەکەم جار لە مێژووی ئادەمیاندا چینی کرێکار وەڵە هیزیکی دیاری کۆمەڵ هاتە ناو

لەئۆرەیی وڵاتی ئێران، بەتایبەتی لە رۆژەلاتی ئێران و ئاوەراستی، پەیدابوونی چینی کرێکار زۆر لەو دوایگەوت جوو هەوێ ئیروست بوونە کەسێ کەلێک لەگەڵ نەر جیاواژە، لە ئیروپا لاسالو گۆرمەکانی ئاو کۆمەڵ چینی کرێکاریان ئیروست کرد، بەلام لە وڵاتی ئۆرەلات ئەو گۆرانی

لەهەوێ تێکەڵ بوون بە یازاری سەرماپەداریوە کەمتر دەریان بینی لەسەدی ئۆرەلات ئیشاری تێکەڵ بوونی وڵاتی رۆژەلاتی ئێران و ئاوەراستی یە یازاری سەرماپەداری جیھاز دەستی پێ کرد. ئەوە گەیشتی ئامارەیکە دەستکەوتی پێشەسازیی ئوێ ئیروپا بوونە هەوێ داپەشتی بەردی پناغەیی ئیروست بوونی چینی کرێکاری ئۆرەیی وڵاتی ئەم ئاوجەیکە

لە کوردستان ئەم دیاردەیکە لەبەر هەوێ گرتە ئا رادەیکە لە وڵاتە دوایگەوت، یەکەمیان هیزی زۆری پەییوەندی دەریبەگییو پاشماوی ئیانی کۆچەریو نیچە کۆچەری ئاو کۆمەڵی کورد بوو. ئەوێ تریان نەبوونی دەریبەگیی سەرەخۆ پوو کە کەلەیکەل کوردستان بەرھەمی هینناری پێشەسازیی ئیروپای ئێراندا کۆیئەو پێویستی بە ئامارەیکە زۆر کرێکارو چەت کۆمەڵانیایەیکە سیت.

بەلام بەرھەمی پەرە مەرجی ئیروست بۆ ئیروست بوونی ئەم چینی تازە لەئارادا بوون یەکەمیان

چەت لاپەرەیکە لەمێژووی چینی کرێکاری کورد

ئەمێتی چەت لاپەرەیکە لەمێژووی
کەلێ کرە

دەگەڵ ئیروستەیی خۆمانو بێگەنە پێوان لەکرێکاری کورد کرێگرتە دور نەوێن لەهیچ کەمێک لە بەرھەمەکانی مامۆستا سەمین زەگەیی مێژوونووسی کوردەماندا زۆر کەم ئاوی کرێکاری کورد هاتوووە. بێگومان ئەمێتی کەلێنێکی ترە لەو دەیان کەلێنانەیی لەمێژووی ئیروپاوەماندا هەن، بەلام کەلێنێکی گەورە، وایزانە لەرەستی دور ئاگەووە گەر یۆتیم ئەدەیی کوردیش، بەداخووە، ئەو کەلێنە بێبەش ئوبە. کرێکاری کوردیش وەڵە روناکەریو جوتیارو هەموو خەلێنێکی تر خاوەن دۆو هەستە، ئیانی وەڵە هەموو کرێکاریکی تر ساقو هەستی وەڵە ئەوان پەرە، ئوێش لەهەمووان زیاتر ئارەق دەریژێت لە هەمووان هیلان و بێ کات تر، بۆیە کەمتر پاسی خەلێک دەکاتو زیاتر لە هیلان و دەردو ئازارو ئەبوونی بێ مافی دەگاتو خەت یە یارییە هەموو لێقەماویک دەکات، ئال لای ئەو قاتر و شیرین لای شیرین ترە ئەزەت لەهەموو خۆراکێک دەبێت وەڵە هەمووانو، رەنگێن زیاتر، خەت بە چاوی کالو لێوی ئالو گۆنای پێخاڵ دەکات، کاتی بواپە ئەوێش چاوبان دەبوو ئامارەیان زۆر کێشەیان زۆرێش، بۆیە ئێرانسان پو لە چەرخێکی بێ هاوتاو دانسانی دانستو ئابووی رەنگێنە حەمە دەستی ئەدەیی کوردەل دێ پەری گۆل کە ئالووی ئوخوازی ئێران راخوازی مێشکە قەلەمی داو، زۆر ئەگاتە گەرەسەو دێنامی ئەو خەوتە دەوڵەتەدا.

34

خۆی وەرەگرت گەریی ئوکی ئاودارو سەرچاوی رەمەن ئۆلیا چەلەیی (1611-1679) کە ئاوەندی سەدی حەفە مائۆتە کوردستان لەبەرگی چواریەمی "سپاھەتنامە" کەیدا پاسی گەریی ئامارەیکە شاری وەڵە بیاریکەو یەدیلیسی کوردو، ئەو بازارو قەیسەرێانی یاریکەر کە ئەو باسیان دەکات ئەوسا لەزۆر ئاوجە رۆژەلات کەم وێنە بوون. هەر بەپێی قەسە ئەو دیاریکەر 12 گەرمای (حەمام)ی گشتی ئییا بووو (140) مایلیش گەرمای خۆیان هەبوو. بەدلیس (5) گەرمای گشتیو (600)ی ئایبەتی ئییا بوو ئەم ئامارەیکە ئایبەتی بێگەیی پێماناسی دەوڵەتەندی وەڵامە.

دوایی ئۆلیا چەلەیی بە دەریبەری 150 مایلیک ئوێنەری ئاوداری ئینگلیز لە عێراق کۆنەزیم جیمس ریح پاسی چەت شارێکی ئی کوردستانی کوردو قەسەکانی ئەوێش بەلگەیی مێژووی دەریبەری ئالو گۆرە پەرش پێش چوونی شارە کوردەکان. ئەنێ چە (5) هەزار مایل داواوە کە هەر چۆر

دەوڵەتەندی کوردستان کە بەرھەمی گشتیگالو ئاوەرانی لە ئیوی ئیرومی سەدی ئۆرەو گەیشتە چەت بازارێکی گرتی ئیروپا کەلەیکە ئیروست کراوی ئەوێش بەخێرای گەیشتە کەلێنێ شاری گۆندی لای خۆمان. ئەنەت پەر لەئوێی ئیرومی سەدی ئۆرە شینگلیزەکان کۆمەڵانیای تاییبەتیان لەشاری وەڵە دیاریکەر دایمێزان. هەر لەخۆشەو ئی یە گە. ئایبەر پێش پێنا سال شاری کرمانشای ئاوا ئاوە پەندەری کەلەیکەل ئینگلیزی وەندی

دووەمیان پەرەسەنتی شارە کوردەکانو پەییوەندی پەشەییوونی پەییوەندی یازارگانییان لەگەڵ شارانی ئیرو پێشکەرتی پێشەسازیی خۆمانی یانە ئەم رواقووە پێی ماوەیکە زۆر کوردستان شان بەشانی مەلەبەندەکانی ئیرو رۆژەلاتی ئیروپا ئیروست هەنگای بەرەو پێش چوونی دەن. لەرێگی ئامارو بەرور دەوڵەت داینا دوتوانین بێنێن سەدەکانی مارەند شارە کوردەکان لەگەڵێک روووە وەڵە شارانی ئیرو رۆژەلات پەری سەندو کەلەیکە

لیکنی بدهیتوه له 20 هزار کمس
تیډه پیرت دانای ژماره کی وا
زیاتر څو د نوښت ځای بستر براتڼ
ژماره ی دلیشخوالی شاری قوس
سالی 1814 ته وروربری 12 هزار
بعقدا سالی 1831 څرکسې 20
هزاره هه مانې پایته ختی
دورونیش سالی 1880 ته څه هزار

به همان دستور پیشبازی
خویشای کردستان بهر لاله تیگن
بیونی به بازی سرمایه‌داری
پیشان سبک‌داری باشی بهر
پیشانو میسایه پیشبازی
و لاتی دوربازی کمتی نبوی
جلو بگری متبوی ماری
نقش تپه‌تی هوئی باشی کوی
بهر پیشچو نبوی، ایمان له
برگی چواره می، میاچه‌تانه کوی
نژایه چاییه را، گینه بلکوی چ
بایخه مانا له باروه و چنگ
دکک، بشی نسو له
سراسری چیهانه له ونی
زنگری دیارنگم که یوه، وقت
دلیت کاری جیوه و برگ درو
دها خانسکای به‌دلیس دهگی
رابور، ده‌دیک، "جی‌تری
به‌داری دوربازی قره‌هنگ"
لای دوربازی دور سده،
وات تاروندی سده نبوزده
تایلی گریده زروپای نسو
تنبه‌ده که به، "ی کشتک به

گورستاناندا" پلوی گریز توره
باسی کوتالی لاریشی لپاریک
دکاتور بی چاکلی لکمل لاریشی
دکاتور پانگی حاسب پلاریدی
دکاتور لعلیت لپوانی هسارت
دفل شریفت بویه له هسور
چانچای گوتینته نیوان
لپاریک دریا دی رهشوه،
چانچای گوتینته نیوان
سلیطانی به (سایونکران)
ششینی مانداره بل لدم
میسستی نیمه باسی
لیوه دکمین پلر له
شیری کیمین جه مارویهک
لپان شیرازی لدم
گرهک بهرستان کرنی
سایونکران خریک
بیون و سالی بهای
کسوره 500
تتینان دشاره بازار
کمانی شایو دوروی
بی چند ملینگی ترو
تلاک لیشی دهگینه شاری
دهغدی لورین

نه گودستانيش به پهنش
ناوچه اش قري زنه لاتي
زنده است تيرى بولوش
خيزا
شويوي رومعي سمدني
واړه ووه
به بازلي سرغمايداري
جيوان
گيري گودشني كره
سهر
شپي سازي خواله
كه تاله كاكه
خريك پرو همنگار
پرو وگوتني
مانيا كتور نيت
كاري بنه ماندي
موتاچي كه له سينياني
چو الويان
روست دهكر دنيچه
مانيا
تخروميت بوو
خو خوي
كزيكزي
كزي كرته كاري
تيد دهكر
شامزاي تاراييك
پيشكو توويان
بهكار دهينا
داهشكزي كار
تقسيم العمل
تيداه سيماي
روشي
خوي وركنيس
خوي

دروستگرتونى تونيمكاني دهستان
د رجبپوش له ولسوالۍ نوملړه يکې
سړى له ولسۍ به. شوره زوى
تونيمكاني که بل مېرى ولسوالۍ
دروست نه گوردن نه گمى داپه ورو.
زوى مو 80 تونيمکي کولى مو
مېرور له هسته گرتونى کړيکاري
دروستون پور، شاماني بامه شو
مه مېرور يکې پور دروستگرتونى
تونيمكاني پگار دهستان له
دروستون پور ولسوالۍ پگار
کړيکاري کړى گوته دهره مېرور له
مېرور. دروستگرتونى پسرور
چاچور چوخېدا خمره بو وړه
نارو مېرور مېرور مېرور.

[illegible]

ھەرچۇن بىت لەۋ جۈرە
شۈنئانەي بەكارى پېشەمازانى
خۇمانى مەۋە خەرىكەت ۋەزىر
ھىنگارى باشيان بەرەۋ پېش ناھور
بەگەم تۈڭكلىسى تەنگى چىنسى

گرفتاری گورد بهی دیگریست.
له لایمکی تهرود گمزای لوی
پیشمازیله له چینی داهاتوری
نیکاری گورد گورت، چونکه
بهی ژیری کارگشای چونه نان
بریزه کانی لوی چیماندنموی
دهر به گیش له لای خوزوه به
هزاران جوتیاری وورث تهرود
بررسی ناره بزاری کار
له شاره گانز ویشتر، تاپیت
بهی هزاران، یونه سرجاوری
هره گرگی وروست یونی چینی
نویس کفیل زمازی نم چوزد
کسانه که له همنیک ناوچه
هزاران پی دگوتن، جاری وا
هسور پی لیمویی ادیشتوانی
ملنه دیکار بک دهینا بهی
همنیک سسرجاره لوانه
له ناوچه یکی واک شوق (نوشنی)
نیک سهاپاد به 80 ای میزی
کایزاد درست نمکرد (10 هزار له
12 هزار کس).

لەبەندی ئەمە تەنها بۆ گەڕێ
 دینگەتەری کۆتایی سەدەدا
 شاونەت دەهویوت کەتێک بەسۆی
 ئازانجی ئۆدی خوری—بۆ
 دۆلەتەکانی دەسەڵەتدارانی ئەو
 زۆرەمەکانی دەرەو لەهەنگو
 بەوچۆرە یە دیدان هەزار جوتیار
 ئادامی پەتکە دەناسەو شاورێ
 دەرستارێ دەرستارێ شاران
 دەیسوزو پەتوگەیاو پاشماوێ
 خەلکی ئەرمانی تەماش هەستی
 تەماسی مۆی پەتوایانگی و ئۆزاند
 "یۆتۆم" بنوسمیت و لێسە
 بەرپاوانگەکانی بکات. "خەریکە
 مە پیاو بچوات" ئێرەدا سەیر
 ئۆمەکە دەرو ئازاری هەزارانی

37

تایا همدیک له یجوو او وې
لږ ښه ګان چوڼ رووی له وړمیان

چگونه لهامه گانگ، وشه قريش
 هان نه توان كوردو نيشان
 كوردی فرمسي و پنگان
 گانگ زماي تو كه نه خيزاني زماي
 مينو- شوروي بيگانه نه يك
 چين و يك مانا نديمه خشن
 هم گيا هم ليريك جوونه ماني
 نورمسي كوردی زانو روميكي
 فرمسي، ميا ليتا يه كواكبه
 ميهك جووش فرمسي و كورديش

[illegible]

نيوان شيخ مەحمودو فروكەوانە ئىنگلىزەكان

41

[illegible]

ناچار یاران کبود پهتا برهمنه پسر
گوندی پیران که کهنه‌تخته‌نو خاک
گوداستانی خزانمرو و دور میل له
سفروروه دوروه. له پیرانوه شیخ
نری ښکلېږي یادونه شته
لاراسته یی گشت ډلو دوله‌تانه کرد
که باوینز خانیمان له تاران مېرور
لهو یادونه‌شده شیخ محمود په
نایبته‌یی بامی بزبیا پسرانی
فرهنگمندی ښکلېږي کړودوه که
چون له گهل فیزیکانی تریاندو
تسکیمان به کورډ مسلح‌توبه و
پوښته مزی کارل کړیدی ولکه
و ناوړه بوښی ښکړی نو صده
سره خیزنی سلیمانی
تا رږزی 28 مایسی صالی
1923 فیزیکانی ښکلېږي
شده‌پاتوانی ښودوه ناو شاری
سلیمانی، بل رږزی دهااتوو سره
و وزیران مه‌پروموسین مسعود و
صمیم نه‌شفت و څوړولوسې
راوړکاروی نوښتی بالی (الهدوب
الاسامی) پسرختان له عیثوق
گه‌ښسته سلیمانی دوی تخوان
حضر هینری ډومس نوښتی بالاو
خوشی گه‌ښته نوری و هموویان
تا رږزی چواری هوزیران له وی
مانره به‌لام شتیکی نوښتوان
پس‌تکرا بډ میمن کړېسود
پاړونځی لالوړی اړیکه و
پس‌تکیکان پښ نډرږیزه‌پوښتی
جنگی شیخ محمود بگړیتوره،
بزیمکا فیزیکانی میری ناچار پرون
رږزی حله‌یی هوزیران دیسان
سلیمانی به‌جی پهلان، دهست و یرد
تسرمی لستاح پلگی هم‌سود

[illegible]

220 پاره‌نی تازه دروست کړاوی
دږی غوړد گاولکارۍ داسې فزیکانه
دیسان یې په‌ځمکه چار له جینف و
وژون و لموندن و نه‌تفره دمنگی
داپوه و پاکتۍ ښکلیدلې نوره پوه
ګرایه هوان په ناچارۍ "بډ"
پراستۍ ښیښی و ښاسیش
په‌نايان بریوتنه په‌داسې
گاولکارۍه
اسم په‌وړاوه داسې پتلی
په‌ناوایک روډواریکۍ په‌کجاړ
سمیری یې ټول‌ځای گرځوون. خاتو
نښل کېدلی‌ښه‌ځه سکرتیرۍ
وینمړی یانې پوهېدو و له‌څیر
کس زیات‌ځاگادری کین و ښیښی
ښکلیدل یوه له‌عراق دوروب‌ری
کوټایه‌ځانوی په‌ځمکۍ سمایی
1923 په‌ پښتۍ نړتک کوندموړۍ
کریسمس و جهړلی سړی سایی
نړیوه نامه‌یکې یې پورکی ناربروه
له‌ لندن . په‌ دستوری نامه‌ګانې
تړی خاتو یې له‌ نامه‌پیدا پورکی
دپورایه‌ ځاګلۍ په‌ګانې څوړی و
روډاوه ګرنگه‌ګانې عراق ناګادار
دروډاوه له‌ نامه‌پیدا ګه‌ په‌داخوړه
تا ښیښه . په‌ پخوانۍ زوړۍ
ناکسایه‌ تریسوه . سکرکوره
عربیې داسې شووې کردووه چوڼ
سکرکړده ښیښی ښاسیش
په‌ریاتۍ له‌ عراق مارشال داسې
پوکښ (سکرچوڼ سالوړند
ویستویه سړی شیخ محمود
پکاته پیاړی دستۍ یو لاندن په
پښتۍ جهړلی سړی سایی نړیوه
پیل دلی

فرزاده‌های بیو، چووه سهر
سلیمانی و هیند ذلیله خورای
که تلهما صهر پمچا بی بی مایو
بدا له زوی، مالی شیخ محمودی
دخستیشان کرد و زمار میگی بی
شور و عار بوقمبای تی گرت، به دل
خوشی گه پاموه چونکه بی بی وایو
نهی گهرجای گوی بگور گریوه "

1924يش فوڤڤه يکي تري دنگيز
له کاتي فوږستلو ويږدا له هه بجه
تلفري يوه بهر لوه ویش په ماتکيد
و چهند روږتک سې فوږکي جهنگي
هائنه سمر شه دیرانی نرست
اورامو، گولهي شوږښگيزاني شو
ناروچيچ تملکي بهرني يه گډکپاني
پښکار فوږکي دنگي ناچار به
پښتوره.

وہرگوت شو ساگہ "ہیزی ڈاسمانی
بریتانی لہ عیراق ہیزی گشتی
گرہہ سر لہ ہنگرانی شیخ محمود
لہ پاکورد"

[illegible]

فشاری قوی که گاهی اینکیزو
به گاهی در پی رادی پو تاشنه
میلادی برپایه گشتی شش
به خود دانسته. به سره رفتی
هزارم و شکاری شو واپس به
زیرکی به فراوان کینیک
سیره. به پی خاندنیش
پیش گیرانموی به گنگامانیک
نگین. میزی به شرف به میانی
فعلی پاراستنی مالی کوردان
روی گوردان به پیستی. جاسو
مهرمنی به دوری کز کوش
جاریک خروابون

يۈرۈشكەن دەرۋېش بۇ مەيداندا ئۆزىنىڭ
 ۋاپاتىغا يەتكەن بولۇپ، ئۇ يەردە
 سەھەرتى ئۆزىنىڭ بۇ مەيداندا
 دەپتە

فرز کەمەکانیان بە تەنھا لەو رۆژە 99
بۆمبە 20 پاروێزی 5200 گولە
رەشاشیان گرتووە تەنها حەسەن لەو
گوندەنە باشووری قەواداغ هە
لەو رۆژانەدا کەنگەرەیانیش کرایە
بەنکەبەکی تەری فرۆکە
جەنگی بە کانی ئینگلیز.

28 مارچ 1931ء کو صاحبزادہ شاہجہاں علی صاحبہ نے پشاور میں جنم لیا۔ والد صاحب نے ابتدائی تعلیم گھر پر ہی دینی تھی۔ والد صاحب نے فریڈرک ڈیوڈسن سے تعلیم حاصل کی۔ والد صاحب نے فریڈرک ڈیوڈسن سے تعلیم حاصل کی۔ والد صاحب نے فریڈرک ڈیوڈسن سے تعلیم حاصل کی۔

[illegible]

کۆشکەسەکی ئە پەر لەناو چاچەد
بە فەر لە چۆر بوو. دیمارەسێ زۆر
بە پور وایان دەرمانەست کەوا
خەریکە باروێ تەخە کە یانەشاید
بێز لە پەشتیکەو. مەترەسێ
راستەقینە خۆی نوێ. خەوت بوو
شۆرش لایەتیکەو مەترەسێن بۆ
شیکێن تەسلاکێ لایەس برێسێ
تەخە ئە پەشایەسێ پەرەواری
دەستەمەسێ پەچوکی یانە بوو
لەناو شەناکەتێ ئێو دوی
سەلمانیڤا

پەرەواری راپەرینی فۆنی شێخ
سەحەر کۆشکەست دەرمانەست زۆر

قورمقو گونده کانی عوسمان بهگی
سبزک مرقز شردل به یانی و
چپای سوزخو ناوچکائی مسخر
روباری عینمان (هاریک لئو
گونده کالو کرل: به یانی
کمانی مئ کیش لوانه کوژان
و دیارد بهر هر هریک بو ب
روک خطه کئی تر گون کانیان
بمجن نهیشتوه رژی سزی
ماریش هاریک لئو گونده
بومباران کران که کورتو نه
باضوری داینی و تهره چای
قورمقو به یانی کئی لئو
هنگامه کانی دنگلر خزان

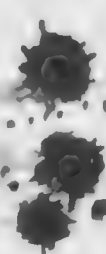
له‌وی شیخ محمود با
سه‌نگرانی ده‌مان خویشان
عقودنی بومیاناران که‌سه
ای نیو سه‌غات له‌وی که‌سه
سه‌ماده‌نگاریان بیه‌نگره‌ا
و ده‌نگرته‌وه، شاه‌ورگن که‌سه
قادرای بی‌دی بیه‌م جزو له‌وی
له‌وی‌ره‌ی یاری کرا

1- له‌وی له‌وی شیخ محمود
بیه‌نگره‌ا، ده‌مانی بی‌ون قارانبه‌ار
دراون سه‌ده‌وا له‌وی گوته‌ده‌ی
له‌وی خوی با له‌ی‌نگرانی له‌ده‌ن
له‌وی جهره‌دی بومیاناران نه‌نگار
ای نیو سه‌غات له‌وی له‌سه
سه‌ماده‌نگاران که‌سه‌نگرین

2- له‌وی له‌وی قادرای که‌سه‌ار
گوته‌ده‌ی دانه‌ی ده‌مانی

لایٹ لے کتب خانہ کے لیے کہ مال مدرسہ و لہ مالہ کہنی لہ یہ خدا

بۇ باشورى ولات داناره لىر
راپۇرتىسە بايىمىدارمىدا مۇلت
نورسويىيە دەلى:

"شىخ مەحمود ئازاپان،
خاتىرىز مەردانە نەجەتلىكى
دۇنيادىلىق لەشكەردە ناۋى لىغان
كوردى باشورىدا تەنپەند. دىۋى
لىمىرى لەپىنجىن خۇي دايىسە
نەمىستەۋە بەدەسەسلىرى
گواستەنەۋە. كوردى گۈندەكەنى
دامىلى چىكان بە لىشاۋ پەسەرى
نەزەن، بە پەرزىشەۋە دەستىيان ھاج
لەكەرد، گەلىنكەن پەمچاۋى پەم
لەمىسلىۋ ھەسكەۋە مال ئاۋايىان
قۇ ئەكەرد. باس دى رەقەلى ئەكەن.
پەلام كەن، شايتە؟، لىغان
لايىيەكەندە شايتەنىكى ۋا نىيە،
لىمان لىكەكەنى بەزىنىدا
پالەپەستىيان بىۋى تا فرىكەن
دەستى ھاج كەن. شايتەنىكى ۋا
لىغان فۇكەرىلەكەنى ھەزىنى
ئاسمانى مەلەكەشەۋە، گە دۇى
جەنكەن، چىك ئاكەرن، ئوانىيان
لاي شىخ ئىل بىۋىن، نەۋەش
ھەمورىان پەلەن دىمانىيەست
لەۋكەلى شىكەستىيەيدا دلەۋەي
بەكەن. گەس لارى لىمە ئىيە شىخ
گەمۋىخ ھاۋەن كىرپە بىۋى، پەلام
ھەردىكەن بۇ ئەلەۋەكەنى بىۋىن
ئەكە تەنە بۇخۇي، ئۇر كەسى
تەش ۋەكە لىم گەمۋىخ ھاۋەن
كىرپە بىۋىن لىمە پەن شەم
نەبىۋى. يىا ئازىۋى چەتەۋ
ياخىگەنى لى ئاستى ياسادا پەن
بەخەشەن، ئەي غارىيادىۋى مەستە
كەمەلىش ۋەكە لىم نەبىۋى. خۇ
ئەكەس بۇتە ھەردىۋىك لايىسە
مەسەلەكە ۋەپەرچاۋەگەن لىمەساكە
دەستەن چۈكە پەسەرىا شەۋەيە
گە گەۋەرتەن ھەندى شىخ بىۋىتى
بىۋى بەۋەي سەمەيەك تەشكە تە
لەۋەي دەۋىلەكە پەز. مالت ئاۋا
كەتەكەن لىقەن ھۇلى دىۋەن بۇ
خۇتەۋ ۋەزەننى راست گۇۋەست،
مەلەت شىخ مەحمود بىۋى ھەمۋى
مەستى كوردەيەتەۋ ئازاپانەۋى
دەلىۋىۋى چاۋەزىيەۋى خۇيەۋە

دىمە دەستى پەن كوردەۋە:
"خۇيەدەستەۋەدەنى شىخ مەحمود
ھەزەلىكى يەكجەز خۇتەۋ. ھەزە
بۇزەش، ۋاتە بۇزى چىۋاردەي
سايس، مەلەكە ھەسەلى يەكەم
ئامەيەكى پەۋزەيەيى تايەمەنى ئاۋد
بۇ سىۋەزەننىس مەمەزەن. مەلەك
ھەسەل لىمە كەمەيدە دەلىق:
"ھەمەۋى پەم بۇتەۋە مەستى پە
لە پەختەۋەرى خۇم. دەرپەمچەۋ
سوپاسسى ھەن پەسەنە مەنۋەي
پەيەنەندە گەمەنەم بەرەمەس پەم
كۇشەۋە دالتان لىمە سوۋرى نەۋە
يارىدەيدە كە ھەزەكەنى ھاۋەن
شەكۋى بەرەمەنى دايان بىۋە
ھەزە گەشەن بە نەمەنەيەنى ۋا
چاك".
مەلەك ھەسەل لىمە ئامەيەيدا
دەرپەن ۋاى تەشەن پەدەت ھەۋەي
كراۋە ھەمەۋى لىمە خاتىرى چاۋى
كالى باكوۋىر باكوۋىر يەكەن بىۋە
تا بىۋى چۇرە لىمەست زۇلەۋ زۇلى
شىخ مەحمود رەزگارىان بەكەن. ئەۋ
بۇزەنە كارەندەستەۋە نەمەدەمەنى
پەلەمەنەۋى رۇتەمەۋەسەنى سەم
بەمەرى ۋا ھەزە مەرى ۋەكە پەك،
چارۋەپەش ئىنكەلەزەكەن ۋايان
رادەكەيەن گەۋە كوردە زەلەتەۋى بىۋى
پەدەست شىخ مەحمودەۋە، خۇا
ھاۋەن بىۋى رۇزى ئۆۋەتە لىمەستى
رەزگارىان بىۋى. ۋەلامى تەم شىۋادەنە
لە زازى دىۋى شايتەنى تەھەزى
بىيەنىيەۋە دىۋەۋە
شايتەنى يەكەم كەپتەن لىقەن
ھۇلتە كە كارەندەستەۋە بىۋەتەۋە
ئاگادار بىۋە، كوردەيەكە چاكى
زانىۋەۋە ۋەكە تەمەن لىمە پەناۋى
نۇيەمەنى بىۋەۋە لىمە پەنجۋەن
گەتەكەن لىمەكەن شىخ مەحمود
كورد بۇ رۇزى دىۋەي لىمەكەن خۇيەدا
ھەنەۋە سەنەۋەۋە لىمەۋە بىۋەيە
پەقدە. لىقەن ھۇلتە دىۋى
دامەكەنەۋە راپەرىنەكەنى شىخ
مەحمود راپەرىنەكەنى نەپەنى
دەرپەرى لىمە راپەرىشە گەتەكەنى
خۇيە لىمەكەن شىخەۋە پە
گواستەۋە بۇ سەنەۋەۋە لىمەۋە

خۇيە راگەيەند. ھەزە لىمە شەمەش
مالتەۋە ناۋ خاكى ھەزەۋە. پەپەنى
قەۋە پەيامەنى "تايەس" شىخى
ساندەۋە لىمە رۇۋىكىسى لىۋەدا لىمە
دەرەۋە پەنجۋەن تا بەرەبەيان
خۇيە داۋەتە نەست خەۋەكى قۇل.
كە رۇزە ھەلەن، ۋاتە چىۋاردەي
مايس، شىخ رۇۋەكەتە ناۋ شەۋى
دەۋى گەتەكەنى دىۋەۋە دىۋەۋە
لەكەن كەپتەن لىقەن ھۇلتە، گە سىۋى
فرانسىس ھەمەزەۋى فۇيەۋە بىۋە
بەناۋى خۇيەۋە نەۋەۋە، پە
بەشەۋە مەۋەسەرىلى سەنەۋەنى
ئەھمەد بەگى تۇلىق بەگە، شىخ
خۇيە بەدەستەۋە.
ھەزە لىمە رۇزە شىخ مەحمود
پەپەرىدا چەك دەن، ۋاتە سەۋەۋە
مايسى 1931. يەكەسەن فرانسىس
ھەمەزەۋە لىمە بەدەۋە بىۋەسەۋەكى
دايە ۋەزەۋى مۇستەمەرات لىمە
لەندەن. چەكە لىمەنىكى لىمە
بىۋەسەۋە سەمەنچ رەكەشەن،
يەكەمەن خەۋەرى ئاۋەنەنىيە،
سەھەتە شۇۋى بىيەست نەۋەۋەكى
بەپەنى چىۋاردەي مايس لىمە
بىۋەسەۋە گەشەۋە لىمەن. ۋاتە
لەكەتەكەن ھەشەۋە گەتەكەنى ئىۋان
شىخ مەحمود كەپتەن ھۇلتە لىمە
پەنجۋەن تەۋە نەبىۋە. لىمە
سەۋەۋە بىۋەسەۋەكەش نەۋەسەۋە
گەنەكە ۋەكە تەشەۋەنى پەپەنى
ناۋەۋەكى، لىمە بىۋەسەۋەكەنى
ۋاتەۋەۋەۋە لىمەۋەۋە دىۋەۋەسەۋە
"ئامەۋە". دىۋەۋەكى ناۋەۋەكى
بىۋەسەۋەكەش بۇ تەم پەسەنى لىمە
پەپەنى تايەۋەنى خۇيە ھەيە،
ھەمەزەۋە لىمە بىۋەۋە بىۋەسەۋەكىدا
دەلى: "مەۋە سەۋەكى تەم نەمەۋە
پەكجەۋە چەكەكە دىۋەۋە بىۋە
چالاۋەكەنى ھەزەۋە ئاسمانى
مەلەكى" پەپەنى.
"مەۋەكە چە بىۋەنىگەۋە چە
بۇكارەندەستەۋە مەرى گەۋە بىۋە،
تا رادەۋەكەش ھەۋەۋەكى ئۆۋە
چەۋەۋەۋەۋە نەۋەۋە
بەلەكەتەۋەۋەكى ۋەزەۋەتى
مۇستەمەرات بىۋە كەۋە زىادە پەم

رۇزى پەنجەۋە مايسى 1931
سەۋەۋەكى ھەزەۋە پەپەندە
شەۋەكەكەنى مەرى لىمە كوردەستەن
رەمەس خەۋەلەۋەكى پەپەۋەرى
نەۋەسەۋە بىۋەۋەنى رۇۋەۋەكى گە
راۋەۋەكى بىۋە پە فۇۋەكى تايەۋەنى
خۇيە مەلەكە ھەسەل چەۋەۋە
سەۋەۋە لىمە لىمەكەن سەۋەۋەكە
ھەسەل، مەحمود خەۋەنى نەمەن
كۇۋەۋەۋەۋە بەلەكەتەۋە
تايەۋەكەنى مەۋەۋە لىمەن.
كۇۋەۋەۋەۋەكە تەۋەۋە
سەۋەۋەۋەۋە بىۋە. ھەۋەۋەۋە رەكە
گەۋەۋە پەكە دەستەۋەۋە، بۇدەۋە
گەۋەۋە پەۋەۋە خەۋەۋە پەپەرى بىۋە
تەل بەكە بىۋەۋە. سەۋەۋەۋە رۇزى
داۋەۋە مايس بۇ دەست بەكە
بىۋەۋە ئىۋەۋەكەن دانەۋە، دىۋەۋە
گەۋە شەۋەۋە مايس".
بىۋە چۇرە ھەۋە دەۋەۋەكە
لەۋەۋە شىخ مەحمود تەۋەۋە،
رۇۋەۋە "تايەس" لىمەندەۋە لىمە
بارەۋەۋە نورسويىيە دەلى:
"ھەزە سەۋەۋەۋەكەنى ئىۋان
لەۋەۋە گەۋەۋە پەپەنى سەۋەۋەۋە
گە شىخ مەحمود پەۋەۋە بىۋەۋە
بەۋە. خۇيە ناۋەۋە كوردە راپەن
گەيەندە كە سەۋەۋە لىمە لىمە
رۇزى چىۋاردەي مايس شىخ
لەۋەۋە ئىۋان ۋەدەۋەۋە، ھەمەن
كەتە لىمەۋەۋە سەۋەۋەۋە ھەزە
چەكەۋەكەنى ھەۋەۋەۋە خۇيە بۇ
ھەزەۋەۋە ھاۋەكە ناۋەۋە كوردە تا
پەۋەۋە شىخ بىۋەۋە لىمەكەن ھاۋە
سەۋەۋە پەپەندە رۇزى سەۋەۋەۋە
مايس ھەۋەۋەۋە خۇيە بۇ ھەۋەۋە
ھاۋەۋەۋە رۇزى دىۋەۋەۋە ناۋەۋە
لەكەن".
ئىنكەلەۋە شىخ مەحمودىان
لەۋە ئاگادار كوردە كەكە دەست
مەۋەۋە "ھەۋەۋە ھاۋەكە"
ھەۋەۋە بۇ سەۋەۋەۋەكەنى بىۋە
دەۋەۋە دەست پەن ئەكە
پە چۇرە شىخ مەحمود ئاۋە
مۇ دەست لىمە خەۋەۋە ھەۋەۋە،
رۇزى سەۋەۋەۋە مايس ھەۋەۋەۋە

نورسارو، شیخ محمود، گزوی
کلمه پرو دایو پرو دوی شانز
دایو گورستان شانز پرو
سالهای سال بنامی
چه تکریم میوه خیریت پرو
نیمانی چوین لکوی لایمگرافی
مادای لایا شور کیم فریت
برده واده ای لنداره فرنگه کانی
میلای کرمی

[illegible]

دېښادون بزرگوارو چلن "هېچ
کاتکې نه ټاکنې، راوی او خوشنات
نمکونه". نور جزیرو د قلمرو
نویس وې له نیکه ګڼو مېلمې
لسمې خزان، لکه د نیکه ګڼو
ګڼو پیاوړه لکه ګڼو د نیکه ګڼو
د ګڼو لکه ګڼو

دلموزتان، ت. ن. داپوت،
 پدم وایه هر کسینک لهر
 رهنگر دینجهک بن باستی، لهر
 دای نام و تارهر موخیندوره، که واک
 وتان هشتنگه لهر خوراند، به
 لهر پهری لغاعمره تن دهگه خورکه
 چمک، کهانی لینک-میزج
 کافیه، کهانی به شیخ موهوسو
 لایهنگاری کردوه
 دست زلفه توه دانی
 کوردستان لهر کادار باکسن که
 شوان مزی شفق-نهارمانده
 گشتی، هزینی تاسمانی بیرعتی
 لهر هزاق لهر پهلان سورور
 دیزکده خولدا به تاپه بیستی
 نامازی بل خرم راستی به گردوبی
 لهرانی به ستر حمول-مینی
 داپهزکده کپا لهر لهر داری
 نویسی، ماله دهروریری داورمزی
 تهرشوی دهرومی سنایی ۱۹۳۰
 به یاتنامایکی تاپه دینمان کاسانه
 کروی به هرکه به کوردستاندار
 باذن کرموه تاسه موان به
 دیوستی لهر تی بگن که نیمه دینی
 شفق-مهرش پوخته بی
 میغانه مکه:

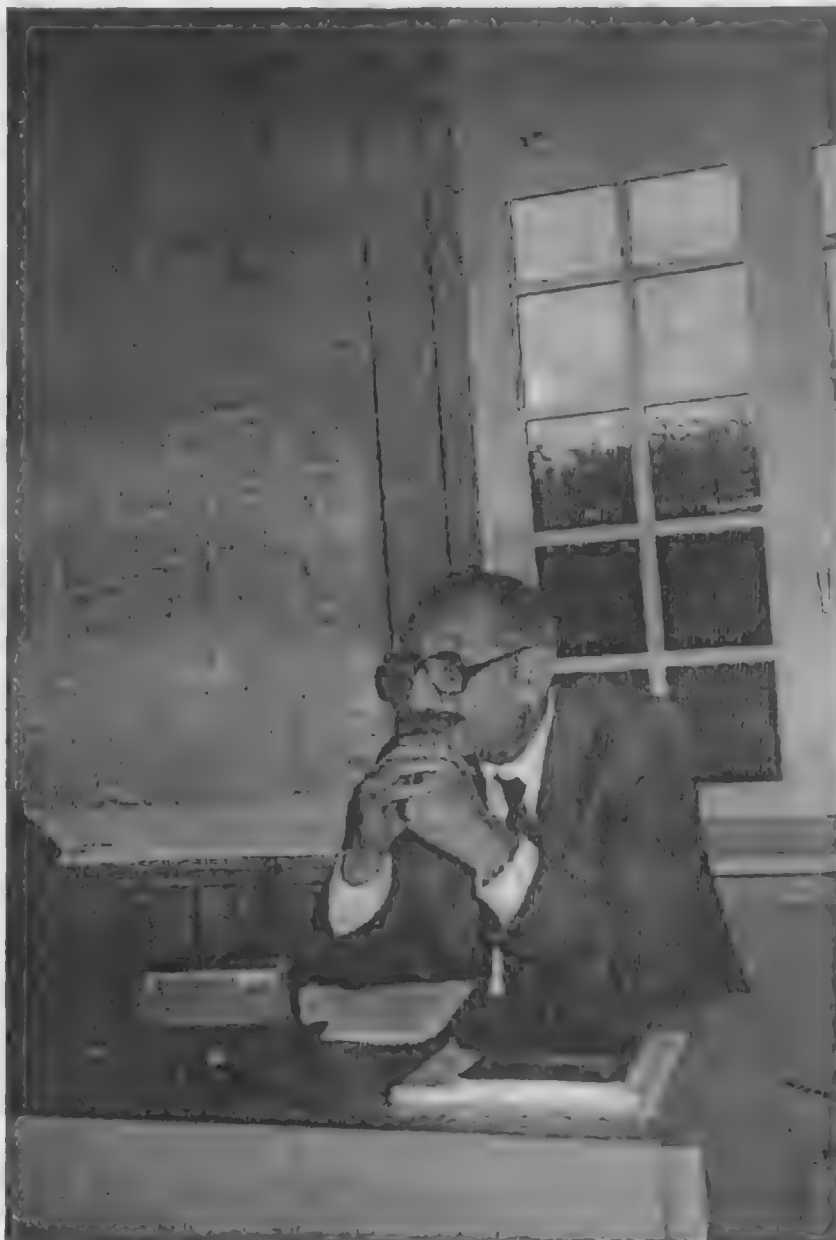

فائزین به لهو جیکه سغریان
دوتوانین له ماوه یی پیسکو چوار
سه ساعتیا له تازی واریږی. که که
مخبره یکه پرتی به له مسله یی
شېخ محمودو 300 سغری شخوار

[illegible]

پاچهجي ڀيٽه وڙسري ريڪھوارو
گورديس تپو دامن اوهان
ڀيٽونديان تپو ڪور ڪور
سهيدي دامن ڀري پري ڪيڙي
پاچهجي محتوي ڪيڙي گور
ڏيکاريو ريڪي تاجهاني سهر
سهر ماتي ڪافوري وڙسي 1931
نوري سهيدي وڙسري پاچهجي
گوردي وڙسري شاووري پش
مارهين وڙسري ڪور پوري
لاڙوڙي پي سوار ڪو تاش
کا وڙسري پي جا

[illegible]

چاوپيڪه وتنيڪ له گهل

د. که مال مه زهههه

ناماد و گردنی :
شیلان نه جهاد

شيلاڻ: حجاز ڏهڪين سهرستا
باسي ٿيائي خوتمان پڙيڪي،
لهوڙي وڪي لدايڪي پوٽ: پاوڪ
چ ڪارو چمنڊ نڌلي ميهوڙ...؟
ڪمال مهنڙ: له 14 ٿي شويائي
(1937) له ٽاغيغيسر له ڪيڙوڪو
لدايڪي پوٽ، پڙاڻ له پٽاسڪه گندا
له لدايڪي پوٽي سسليمانين پاوڪ
فهراني پهر بسو، سني خوشلاني
برايڪه مهيي، پاوڪ ڪه ڪوڙجي
دوايي ڪرد معاون شورته پوڻ له
سوايي 1953

شیلان: چۆن میژوژوی ھەلەبازدار؟
کەمال مەزھەر: لە پۆلی دووی
ناوەندی سووم ماوئوستا یەگان
سەبوو شای (ھەمە رەش) پوو
خەڵکی گۆڤە پەڕەلەش
پەندەوتینەو، وانەکی میژوژوی
نەوتەرە ژۆر پاراو بو، ئەو کاتە
سەرەتای خۆشەڕەستەم بۆ
میژوژو، پەرەلەش (بە یاسی ئەمەن)
زەکی بەگ، ئەکەر وەک میژوژوئوس
ژۆر سەرئەنێ رادەکیشتام. ئەوەی
راستی بێت ماوئوستا ئەمەن زەکی
بەگ دوورە خەزما تەبەک سەبوو لە
سەگەدا. وە لە پۆلی پنجینی
ناوەندی بووم دوی کتێلی میژوژو
خۆشەندەوی دوی میژوژوئوس
زەکی (دە مەجید خەدیری) وە (د-
گەر صالح) کە ئەوەندی تەرجەم
میژوژو کرد

شیلان: باسینکی ھەردوو
دکتور اکمت؟

که مال مزه‌ها: له‌سه‌ره‌تا دا
چومه به‌شی میژووی کۆلیژی
په‌روه‌ده که تۆسا پێیان ده‌وت
(دان المظین العالیه) له خۆیندا
ژێر باش بووم. له پۆی یکه له
کۆلیژی په‌روه‌ده هه‌ستکرد که
ده‌بین رووبکه میژووی کرد
راپه‌ژێنکی زانستیم نووسی
په‌رماره‌ی میژووی کرد. له‌باش

شونشی گلاویژ (1958) له سالک کولیزم تېرو کړ، دوی شپږ له سانی (1960) جوړم بڼ شورو. دوی دویرمانی 1963 کولیز دویرمانی وهرگرت لسم ټوک (علوم) بوو، له چمن وټیک شو، پروانمیه مېه، له نیکلکرو ملانیا پین دوتری خویندنی دوی دکولیز نامی دتولیز دویرمانی سې برکه نژیکه هوار لاپره دهنگی باشی دایه، چاپمینه کاش

سۆزلیت ئەسەر یان نووسی وە پاش
دە سال کۆریکی زیگرتیان بۆ
بەستم لە یەکیتی نووسرازی عێراق
لەوێ پاسی ئەوم کرد کە چۆن لە
وۆتی شوهری ئەوی دەمویست
لەروێ زانستە وە لەبەر دەما بوو،
گەرەترین کتێبخانو سەرچاوی
دەگەژ و مەودای بۆ کردنەوی
نۆ.

شیلان: سمرچاوهی جیاوازان مان
همه پاس له رمچه لکي گورد

ياخود ئىصلى كورد دىگەن،
جەنايەت ئىصلى كورد
دىگەن ئىتەق بۇ كەيىر چۈن پەيدا
بولىدۇ؟

کمال مزه: بهر باری
 رگه‌ای کورد وک ووت
 سهرچاوی جیاواند زورمان همه
 له هموان باشه نه‌ین زه‌کی به‌ک
 به‌شیناوژیکی ژانستی باسه‌کی
 هلسه‌نگانده، شاره‌زایم له
 من‌شوی، نوین، هارچ‌ش نه‌ک

که مال مەزھەر: گەلی بەلگەنامە
 بایەخداو وە دەرباری سەمکۆ
 شکانە دۆزیوەتووە، هەر بۆ وێڵە ئەم
 رۆژەدا نامەمەکی دەگەشتی
 سەمکۆم دۆزیوە کە بۆ بایەکر
 ناخای پشەوری نووسێوە، لەبەر
 ئەوە یەکن لە پڕۆژەکانمان دانانی
 کتێبێکی گەورە لەسەر سەمکۆ
 لەگەڵ تەمەن و ژان دەرفەت بەدەن
 شیلا: بەم دواییە بەلگەنامە
 لێکۆڵینەوە دەستەڵەتەتووە؟ وە
 نایا ئێشیان لەسەر ئەکەت؟
 کەمال مەزھەر: بەهەزاران
 بەلگەنامە پەڕێکی هەیە، ئەو
 بەلگەنامە بەسەرکەوتنی کەسێک
 هەندێن مێژوونووس پێیان وایە کە
 مێژووی راستەقێبە ئەو مێژوویە
 کە پشت بە بەلگەنامە دەبەستێ، من
 بەرەوام خەریکی ئەو بەلگەنامە
 لە رێخەستێ، لێکۆڵینەوەیان،
 تەرجەمە بەشیکی زۆریان هەرا
 کارێکی ئاسان نییە. وە وێنەی
 راستەقینەی زۆر لە نیشتمان
 پەڕووانی گورد وێنە ئەو
 بەلگەنامەدا پێ ئەتوانێ (فەیسە)
 مۆلدا، کە سەرتێری ئۆفەری بالای
 پەڕێکیا بوو لە عێراق لە ساڵی
 1931 راپۆرتێکی مێژوونووسێ
 لەبارەی شیخ مەحمود تووسێوە
 کە هیچ کوردێکی دلسۆز نەبوو
 تەنیا شەیتانی وائەزدار
 بنووسێ، ئەوە چەند سالێکە پێوەم
 کە بلۆیکەمەر، بەلام بەداخە
 سەرگەڵی ئەرفەتی ئەو کەسە
 ئەو، یان وێنە سەید ئەحمەدی
 خانقار رووبە جەدەتی مەحمود
 جەدەتی سەمەل بەگی رەواندەز
 سەمەل جەتی شامووس تۆلیقی
 وەهەبی وەفەق حەمەل مەلە

هەولێر وەلای گەورە کۆیە
 گەلیکی تەو بەلگەنامە جێگە
 شیوان هەمە کەوامان لێدەکر ئەو
 زانکە زەبەت بەناسێ. تەوئەبەکی
 سەرت پێبێم ئەویش دەرباری
 دیوانی "حەمدی" یە کە ماوەیە
 لەمەسەر لە فایەکانی وەزارەتی
 کاروباری ناوچەدا دۆزیوەتووە
 بەدووردرێژی باسی ئەو شاعیر
 گەورەمان دەکات کە چۆن
 لەکۆتای بیستەکاندا یان لە
 سەرتەکانی سەپەکاندا مەلا
 نەچەدەکی بەناوێنەوێ هەولی داو
 چاپێکات بەلام رێگە پێنەدراو
 لەبەر ئەو سۆزی کەراپەتییە
 کە لە شیعەرەکاندا هەیە: ئەنەت
 بەشێک ئەو دێرە شیعەرە ئەناو
 فایەکەدا کەسێک لە شاعرەکان
 باوەرناکەم کەسێک لە شاعرەکان
 ناگاداری ئەو راستیە. وە هەر
 ئەناو ئەو بەلگەنامەدا دەست
 خەتی پێوژی راپەرێ وناکێرانی
 کورد دەستەگیرتووە، ماوەیە
 لەمەسەر ئەو داخواری
 دۆزیوەتووە کە لەناوێ
 بیستەکاندا رۆژنامەنوس
 مێژوونووسی بەناوێنەوێ
 حەزێ مەکرانی بەدەست
 خەتی پێشکەشی کردووە
 شیلا: بۆچی بایەخت بە
 پەڕووانی ئەو بەلگەنامەدا
 وەک سەرچاوەی مێژوویی، ئە
 گەتێکدا گۆرە بەتەسەر هەر زۆر
 بەلگەنامەکانی خۆی ئەدەستێ
 کەمال مەزھەر: زۆر بایەخداو
 بە پەڕووانی، ئەوانە تۆ پێیان
 دەنێت بەسەرچاوەکان سەانی
 1970 سەر کە گەڕامێرە یەکەسەر
 دەستکرد بە تۆمارکردنی بەشێک

لە پەڕووانی سەانی سەانی
 شامووس فەواد مەسستی
 بەشێکێش لە پەڕووانی
 ئێسکان سۆری پاشا تۆمارکرد
 سەرباری ئەوە گەلیکە بە
 پەڕووانی لێوای خانەشین
 "فەواد هەر" وە خەریکێوە
 بەرگی یەکەمێ ئەو سەربەشتی
 مەدا ئەمەدا، جگە ئەو ئەستە
 بەرگی دووەمی ئەو پەڕووانی
 خەریک کە لە (7) شەرتە
 تۆمارکردوون. ئەوە چەند
 سەانیکێش بە پەڕووانی
 ئەوە مەختار بابەتە خەریک
 کە پێوایە ئەم چەندەدا
 تەوایە ئەوە بەرەمێکی بەرە
 دەبێت بۆ مێژووی هەرچەرخ
 رۆژگاری پاشایی ئەهەزاق، بەشێک
 لە پەڕووانی سەانی
 نامەدا مەکرێوە رۆژنامە
 "الحیاء" ی ئەندەنی زۆر بە
 بایەخەو دۆر ژمارە خۆیدا
 پێکەوتووە. بۆیە ئەوە پەڕی
 گەورە ئەو دۆر ژمارەیان
 پێکەوتووە. بۆیە ئەوە پەڕی
 فریادێ، من ئێجگار هەست بە
 مەندوبوون ئەوە، بەیانی نییە
 گوێم ئەوەی مەلای مەکرێکانی
 بەخدا ئەوە، کە خەڵک دەچێ
 مەکرێت بۆ نوێل مێش لە
 کتێخانەکە خۆمدا خەریکی
 نوێکردن بە تاپەتی بۆ مێژووی
 گەلی کورد.
 شیلا: چۆن کوردناسی بیانی
 هەندەسەنگێتی. روسی ئەوە
 بۆچوونی کامیان زانستی تۆ
 واقعی تره؟
 کەمال مەزھەر: کتێبێکی
 "تۆمایا" کوردناسی ئەرمەنی ئەم

چەندەدا لە هەولێر یە هەرێمی
 چاپکراوە پێشەکی ئەو کتێبە
 نووسێوە زۆر هەندەسە
 بێخۆییەتووە چۆنگە وەلامی ئەم
 پەڕووانی تێدا. ئێمە زۆر
 قەرزێ کوردناسێن چا ئەوان
 روس بێ یان ئێنگلیز یان ئەلمانی
 یان هەر مێژوونێکی تۆ ئەوان
 خەتێکی ئێجگار گەورە زەمان
 ئەوەی مێژووی گەلی کوردیان
 کردووە هەر بەم پێوەیە
 ئەوەشت وەبەدەستێ کە ئەو
 ژمارەری رەنگین و تۆرێک لەسەر ئەو
 قەمەنگە ناپایە پێکەوتووە
 ئەندازێ "سەلاح سەلە" دایاوە
 ئەوێشدا وەلامی ئەم پەڕووانی
 ئەوە
 شیلا: لێکۆڵینی کوردستان لە
 سەلەکانی ئەنگلی جێهانی یەکم
 کاتێ باسی کوشتاری ئەرمەن
 دەکات بەتایبەتی دیووە رەشەکی
 سەبارەت بە بەشداری گورد
 باسکردووە. ئەوەشدا هەرلەندە
 رای پێشکەوتوونێ خەوت
 دەربەشت، لەکاتێکدا گەلی
 کوردیش دەریان لە زەنگێردی
 ئەوەدا هەبۆ، پەڕووانی
 مێجەر نوێل ئەوانی کەکران
 بەکوردی هەرەها ئەوانی کە
 ئەکران چەندین ئەوەی لەسەر
 دەری پێوانی کورد تێدا
 کەمال مەزھەر: ئە راستیدا
 مێژووی کورد پەڕووانی کوشتاری
 ئەرمەن لە رۆژنامەدا زۆر
 شونێدراو. من ئەوەی
 کتێبەکی خۆمدا هەندەسە
 تۆنا هەموو راستەکان تێدا
 لێستاش پێرە بەکە ئە
 ماوەستاکانمان هاتەسەر زۆر بە

کەمال
 مەزھەر
 لە کۆریکی
 زانستیدا

هر چنده چارون دروينا يه تيمكي
 زور هسوي له نيوان هسه وه نيو
 نيمه ده يه لام و تارمكي توم زور
 به ديوي چونكه ويزدان حركمي
 تيا دايوي موشمي حصمي سليمان
 نه بار كمه نه مامه نه ديومه نه
 نيمه ده يه لام هه ماني ميگوي و ايوي
 نه نمس به رگري له واسه تيمكي
 وونيمه

لینکد انموجیه، هه لهسه ننگانته. دهتجام
دیاری بکودنه.

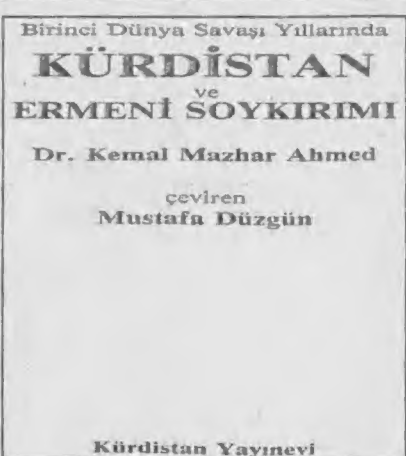
خبر می‌گردد و رفتار که بعد با ماسی تا می‌تواند شیخ معهودم کرد و در ۱۹۳۳ که نوروزی سال ۱۳۵۲ پاشان ۱۹۳۳ تاریخ یعنی بی ملکیت فیهیسیالی یکمده نو نامیه که تازه نژاد و می‌نماید، لیدلی خوشیدا معهودت برپا و هر بار چار دلی نامی شیخی بریدان و نام پدر له نورسکی شد نامیه له لیدان معهودت پیچ له لیدان نورسیدا دلفیم ناخو چنه کس برگی لهی نورسیدامریه معهودت له مایسی سالی ۱۹۳۱ بمصر شیخ معهودا هات نورسکیای خورد معیتی می‌توان پیکرد، هر روز لهی و شایر که هر شازکی لب دینا کورسایه، معهودت له نور پاشان له ناصریه برای معهود له حله پاشان له هانه، لهرومده تا معهودت معهودا به بغداد له معهودت سراسری تا مایسی ۱۹۴۱ مایه، هر راندای لهی بلنگه نامیهی شایر فایلی که سرگیزشتی، دربرو درونی لهی رزه تارکانهی شیخ معهود معهودت، بلنگه نامیهی لیدایه یاسی معهود ملکات چن معهود بیزم سرگیزشتانی شاری حله به هر وهادووی شیخ معهود معهودت کاتیک اسمی می‌توان شه می‌توانی شمار دیوانه، لیسان دینیهی معهود وزیر دایسان سن له کتیهی فانه کس خوشیدا دینیهی لهی می‌تواند هاسیستیم دینیهی خوم لغزیکهوه ناگاداری لهی معهود شازری معهود نامیه که لهی ابرانه دیوانه، نهی می‌تواند و یان روزا کبیری و روزبیز همیشه به روزگانهوه روزا کسان هاسیستیم و هر گیز نایب معهود له یاداری ناخو خوی دینیهی برگی چاند لهی معهود سراسری که لهی معهود وایرانه دیوانه.

لهولمستی میدیا وخوا کورد
 لهسته ذی لهده مستدا، پپوه
 گهلیکی چهساری ژێردهستی
 ماسایهکان له لگه مینه ژێر
 خراپ پوین، موم لهانی
 ههروێهێک بیهت جۆره برایهتی
 یهسهکیکی پو ههیان یا باڵین
 زهکی کورد لهژێر ساید نیلامدا
 گهوه بارهکی باشتی وای لهوه
 رۆزگاری ماسامینهکان، لهوانه
 شهه رهنگهکی ژێر لیسۆزانی
 کورد دایهتوه بهلام شههه
 جینهه لهوهی وای مهسهههه
 یهسهکیکی خۆمان گهته
 پهرۆشی مهسهههه گوردن
 بهپهوهوانه یهسهکیکی تریکیان
 نهزان واته مهسهههه
 بهر نهههه تریکیکی نیلام
 لهتههههه خۆیان بهزکههههه،
 دههه یهسهکیکی کوردانهه
 بهر له ههشت بهر له تهههه
 کورد دهرژێر نهههههه کورد
 نههههه

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

ئەدەبىي گوردى لەناو ھايەلەکانى و مزارەتى کاروبارى ناو خۆدا

پیشکش شدہ ہے۔ ہمارے دور کی
خوش رویت (۱) قوم پرستی
نہیں ہے۔ عباداتی شعور نے ہم پر وہابی
تعلیم پرستی، یا مسلمانوں کی غرض
فائدہ ہے، ہم دور کی، تو اس کو
تعلیم کی پیروی سے بہرہ
لینے کی صورتوں سے فائدہ
فائدہ ہے۔ ہمارے دور میں
خواہش کیا، تعلیم پرستی و خیال
پرستی نے ہم کو کاروبار کیا۔
یہاں جزیرہ پر سڑوہ ماہر
ہے جہاں بہت سے گنہگار

پروژەى داهاتوومان تايبەتە بە
(لەتيف حامد) ى چيروكنووس